

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
ĢEOGRĀFIJAS UN ZEMES ZINĀTŅU FAKULTĀTE
CILVĒKA ĢEOGRĀFIJAS NODAĻA

BEZDARBS UN MIGRĀCIJA OGRES NOVADĀ
BAKALaura DARBS

Autors: Alnis Kosorotovs

Stud.apl. Ģeog020051

Darba vadītājs: Zaiga Krišjāne, Dr.geogr.

RĪGA (2010)

SATURS

SATURS	2
ANOTĀCIJA	3
ANNOTATION	4
IEVADS	5
1. BEZDARBS LATVIJĀ	7
1.2. Bezdarba līmenis Latvijā	12
2. NODARBINĀTĪBA LATVIJĀ	14
2.1. Darbaspēks un nodarbinātības rādītāji	14
2.2. Latvijas nodarbinātības politika	19
3. MIGRĀCIJAS PROCESI LATVIJĀ	22
4. OGRES NOVADA IEDZĪVOTĀJI	24
5. BEZDARBS UN NODARBINĀTĪBA OGRES NOVADĀ	27
6. MIGRĀCIJAS PROGRESI OGRES NOVADĀ	28
7. PĒTĪJUMA REZULTĀTI	30
SECINĀJUMI	42
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS	45
PIELIKUMS	46

ANOTĀCIJA

Izstrādātais darbs „Bezdarbs un migrācijas procesi Ogres novadā” ļauj ielūkoties un ieskatīties vienā no aktuālākajām mūsdienu problēmām – bezdarbs un tā izrietošās sekas jeb izceļošana.

Bakalaura darba mērķis ir izpētīt bezdarba un nodarbinātības situāciju Ogres novadā, un raksturot ar to saistītās migrācijas iezīmes, kā arī izstrādāt priekšlikumus nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai Ogres novadā.

Rezultāti ir iegūti un atspoguļoti, pamatojoties uz Ogres novada iedzīvotāju norādītām atbildēm anketās. Secinājumi veidoti uz rezultātiem, kas attiecīgi balstās uz ievāktām aptaujām „par darba iespējām Ogres novadā”, kā arī „par darba meklējumiem ārzemēs”.

Vadoties pēc iegūtajiem rezultātiem, autors ir izstrādājis un piedāvājis iespējamus priekšlikumus un variantus, lai rastu atbildes uz izvirzīto mērķi.

Atslēgas vārdi: bezdarbs, migrācija, Ogres novads

ANNOTATION

The bachelor thesis "Unemployment and Migration Proceedings of Ogre district," allows the look and the look in one of the most topical problems of modern for the time - unemployment and its consequences, or exits.

The aim is to explore the possible motivations and reasons for existence, the tendency to go for a better life and seek employment abroad. In this way, trying to improve and reduce this alarming trend.

The results have been obtained and recorded on the basis of the Ogre novads residents indicated the answers in the questionnaires. Conclusions are based on the results, respectively, based on surveys "Job opportunities in Ogre novads" as well as "Searching for employment abroad."

Based on the results, the author has developed and offered to possible proposals and options to find answers to the goal.

Key words: unemployment, migration, Ogres novads

IEVADS

Bakalaura darba tēma ir „Bezdarbs un migrācija Ogres novadā”. Tēmas izvēle tiek pamatota ar to, ka Latvijā ir iestājusies nopietna ekonomiskā krīze, ko raksturo situācija darba tirgū un darbaspēka emigrācija uz ārvalstīm. Bezdarbu uzskata par ekonomisku un sociālu problēmu jebkurā sabiedrībā, un tam ir vairāki iemesli, piemēram, kā resursu zudums, nenodarbināto cilvēku ekonomiskās grūtības, personības degradācija u.c. Nodarbinātība un bezdarbs ir kā indikatori, kas atspoguļo valsts ekonomisko situāciju un stabilitāti.

It īpaši pēdējos divos gados, bezdarba straujā augšana un nodarbinātības procentuālā īpatsvara samazināšanās ir kļuvusi aktuāla un sasāpējusies problēma ne tikai atsevišķos Latvijas reģionos, kā tas bija novērots iepriekšējos gados, bet nodarbina cilvēku prātus arī tajās pašvaldībās, kur iepriekš tas ir bijis salīdzinoši zems. Un Ogres novads ir viens no tiem piemēriem, ka neskatoties uz savu izdevīgo un tuvu atrašanās vietu galvaspilsētai, arī bezdarbs un nodarbinātība ir kļuvusi par akūtu problēmu. Neveicinot nodarbinātību un pieaugot bezdarbam, veidojas cita ekonomiskā problēma – emigrācija. Līdz ar to iedzīvotāji sāk ar vien biežāk apdomāt iespēju doties darba meklējumos uz ārzemēm, kur, pirmkārt, tie spēs atgriezties darba tirgū, uzlabot savu dzīves kvalitāti, neskatoties, ka atrodas svešumā – prom no dzimtenes.

Bakalaura darba mērķis ir izpētīt bezdarba un nodarbinātības situāciju Ogres novadā, un raksturot ar to saistītās migrācijas iezīmes, kā arī izstrādāt priekšlikumus nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai Ogres novadā. Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, izvirzīti šādi uzdevumi:

- 1) Raksturot nodarbinātību un ar to raksturojošos rādītājus;
- 2) Analizēt bezdarbu un tā rādītājus Latvijā;
- 3) Aplūkot migrāciju procesus un formas Latvijā;
- 4) Sniegt Ogres novada sociālekonomisko un demogrāfisko raksturojumu;
- 5) Analizēt nodarbinātību un bezdarbu Ogres novadā;
- 6) Izvērtēt migrācijas procesu īpatnības Ogres novadā.

Balstoties uz specifisko un zinātnisko literatūru, tika izveidota teorētiskā bāze par nodarbinātību, bezdarbu un migrācijām. Tika aplūkota un ievākta vērtīga

informācija no preses izdevumiem, normatīvajiem aktiem, izstrādātām un pieņemtām attīstības programmām. Iegūti dati sociālekonomisko procesu raksturojošie dati no pašvaldības un valsts institūcijām. Pētījuma gaitā tika izstrādātas un izveidotas divu veidu aptaujas anketas, kuru uzdevums bija ievākt informāciju par respondentiem, izzināt to nostāju un viedokli par sociālekonomiskajiem procesiem pašvaldībā. Aptaujas anketu uzsvars tika likts uz Ogres novada darba iespējām, akcentējot esošo bezdarba un nodarbinātības problēmu pašvaldības teritorijā, kā arī aizskarot jautājumus par iespējamiem darba meklējumiem ārzemēs. Aptaujas anketas tika sastādītas gan latviešu, gan krievu valodā, tādējādi cenšoties ievākt datus arī no citu tautību iedzīvotājiem, lai paustais viedoklis būtu pēc iespējas objektīvāks. Lielāko tiesu aptauja tikai veikta Nodarbinātības valsts aģentūras Ogres filiālē, šī gada pavasara mēnešos. Pētījumā laikā kopumā tika aptaujāti un ievāktas divi simti (n=203) anketas. Savukārt, par otrās aptaujas mērķauditoriju tika izvēlēti Ogres novada iedzīvotāji, kas darba meklējumos ir devušies ārpus Latvijas teritorijas, tika jautāts par darba un dzīves apstākļiem ārzemēs, mēģinot izzināt iemeslus viņu izceļošanai un iespējamai atgriešanās Latvijā. Aptaujas laikā iegūtie dati tika apkopoti un atspoguļoti diagrammu veidā.

Veidojot darba struktūru, tika nolemts apskatīt un vēltīt atsevišķu nodaļu katram sociālekonomiskajam procesam: nodarbinātībai, bezdarbam un migrācijai. Nodaļās tiek definēta un formulēta teorētiskā pamats, balstoties uz dažādu autoru publikācijām un tēzēm, piemēram, tiek precizēti bezdarba un migrāciju veidi. Tiek apskatīti uz doto brīdi spēkā esošie dokumenti, plāni, programmas, pēc kurām tiek plānota un vadīta attiecīgā politika. Ogres novadam kā pētījuma objektam veltīta nodaļa, kurā gadu griezumā tiek raksturota demogrāfiska, sociālekonomiskā situācija pašvaldībā.

Darbs sastāv no 45 lappusēm un 3 pielikumiem. Bakalaura darbā ir 7 nodaļas, kurās atspoguļoti 18 attēli un 7 tabulas. Pirmā nodaļa raksturo vienu no asākajām mūsdienu ekonomiskajām problēmām – bezdarba. Otrajā nodaļā tiek apskatīti nodarbinātības rādītāji, nākošajā nodaļā tiek aizskarti jautājumi par migrācijas procesiem. Attiecīgi nākošajās nodaļās tiek pievērsta uzmanība Ogres novadā notiekošajiem sociālekonomiskajiem procesiem. Pēdējā nodaļā tiek analizēti un grafiski attēloti aptaujās iegūtie rezultāti.

1. BEZDARBS LATVIJĀ

1.1. Bezdarbs un tā veidi

Mūsdienu literatūrā, publikācijās, galvenokārt, ekonomiskajā un sociālajā, ir pieejami dažādi formulējumi par to, kas ir bezdarbs. Jāatzīst, ka ļoti bieži bezdarba definīcija tiek saistīta ar nodarbinātību un starp šiem valsts ekonomikas stāvokļa raksturojošiem elementiem tiek vilktas treknas paralēles, tomēr šajā nodaļā tiks apskatīta sociālekonomiskā problēma kā bezdarbs.

Bezdarbs ir tāds stāvoklis ekonomikā, kad kvalificēts un darbaspējīgs iedzīvotājs var un vēlas strādāt saskaņā ar piedāvāto darba algas likmi, bet viņam nav darba. (Bikse, 2007)

Bezdarbs vienmēr ir bijis un paliek viena no asākajām sabiedrības problēmām. Bezdarbniekiem bez ekonomiska rakstura problēmām nākas saskarties arī ar psiholoģiskām problēmām. Pēkšņi izrādās, ka tavš darbs nevienam nav vajadzīgs, liekas, ka arī tu pats esi lieks šajā sabiedrībā. Bezdarba līmeņa paaugstināšanās rezultātā palielinās bezdarbnieku materiāli un morālie zaudējumi. Viņi jūtas atraidīti, atsvešinās no sabiedrības galvenās daļas, pazeminās to dzīves līmeni, ilgstoša bezdarba gadījumā zūd kvalifikācija, nav drošības sajūtas par nākotni. Cieš zaudējumus arī sabiedrība kopumā: mazākā apjomā tiek saražots iekšzemes kopprodukts, pieaug izdevumi bezdarbnieku sociālai palīdzībai. Daudziem cilvēkiem būt nodarbinātiem ir svarīgi viņu pašcieņai, Bezdarbs var apdraudēt savstarpējās attiecības ģimenē. Ir pierādījumi, ka bezdarbs un nabadzība ir saistīti ar sliktu veselību. Jauni cilvēki, kuri ir nenodarbināti, biežāk iesaistās kriminālnoziedzumos un neattīsta savas darba pamatiemaņas un ieradumus, kas nākotnē izraisa sociālas un ekonomiskas problēmas.

Bezdarbs raksturo resursu zaudējumu. Preces un pakalpojumi, kuras varētu saražot nenodarbinātais, ir zaudēti uz visiem laikiem. Ražošanas paplašināšana nevar kompensēt to produkcijas izlaides daļu, kura būtu saražota, ja nenodarbinātais būtu strādājis. (Stanlake, G. F., 1988)

Bezdarbs rada nopietnas sociālas sekas. Cilvēkiem, kuri zaudējuši savas darbavietas, pazeminās dzīves standarts, un tas pats notiek ar viņu apgādāmajiem. Bezdarbs var atstāt graužošanas sekas uz darbu zaudējošo cilvēku morāli, kuri var justies atstumti un nevajadzīgi.

Pastāv arī prasmju zudums: strādājošajiem, kuri ir nenodarbināti ilgu laiku periodu, var būt problemātiski saglabāt savas prasmes iepriekšējā līmenī. Vēl viens zaudējums sabiedrībai ir nodokļu iekasēšana bezdarba pabalstiem, jo ir nepieciešams iegūt naudu, lai maksātu sociālās nodrošināšanas pabalstus tiem, kuri ir bezdarba. Ja bezdarba līmeni var samazināt, tad šo naudu var izmantot un novirzīt citur, piemēram, pensijām, skolām, slimnīcām, ceļiem. (Stanlake, G. F., 1988)

Ilgstošs bezdarbs ir viens no galvenajiem iemesliem sociālās spriedzes pieaugumam, politiskai nestabilitātei, noziegumu pieaugumam. Bezdarba līmeņa paaugstināšanās periodos pieaug laulību šķiršanas, iedzīvotāju saslimstība, pašnāvību parādību biežums.

Pieaugot bezdarba nozīmei sabiedrībā, daudzi pētnieki centās izveidot sākotnēju definīciju, kas ir bezdarbnieks un kas attiecināms šai sociālajai grupai. Sākumā izveidojās priekšstats, ka pie bezdarbniekiem ir pieskaitāma atsevišķa cilvēku grupa, kas vairāk vai mazāk sirgst ar alkohola atkarību jeb alkoholiķi, kuriem vispār nav vēlēšanās strādāt. Kā izrādījās pirmais formulējums ir bijis stipri par šauru un nedaudz vēlāk termins bezdarbnieks tika attiecināts ne tikai uz alkoholiķiem, bet uz sabiedrības „elementiem”, kuri vienkārši nevēlas strādāt. Ar laiku termina nozīme paplašinājās un pie bezdarbniekiem pieskaitīja cilvēkus, kas laicīgi nestrādā sakarā ar darba maiņu vai arī gaida labāku darba piedāvājumu. Vēlāk pētnieki pievērsa uzmanību, ka ļoti bieži par bezdarbniekiem kļūst dažādu mācību iestāžu absolventi. Un visbeidzot, rezumējot visu iepriekš teikto, nonāca pie secinājuma, bezdarbnieks nav pielīdzināms kādai konkrētai sociālajai grupai, un saistīja to ar strukturālām izmaiņām ekonomikā.

Kas ir bezdarbnieks? Tas ir cilvēks noteiktā vecumā grupā, kurš grib un var pašreizējos apstākļos strādāt un kādu laika periodu meklē darbu. Tātad bezdarbnieka identifikācija ir saistīta ar šo trīs prasību sakritību, pārējais jau ir detaļas; ko var traktēt atšķirīgi: gadu diapazons, kad cilvēkam būtu jāstrādā, ko nozīmē meklēt darbu un kādu periodu tas jādara.

Un tomēr mūsdienās par bezdarbnieku tiek uzskatīts cilvēks noteiktā vecuma grupā, kas grib un var pašreizējos apstākļos strādāt un kādu laika periodu meklē darbu. Tātad bezdarbnieka identifikācija ir saistīta ar šo trīs prasību sakritību, pārējais jau ir detaļas; ko var traktēt atšķirīgi: gadu diapazonu, kad cilvēkam būtu jāstrādā, ko nozīmē meklēt darbu un kādu periodu tas jādara.

Bezdarbu var iedalīt divās grupās: brīvprātīgais bezdarbs un piespiedu bezdarbs.

Brīvprātīgais bezdarbs rodas tad, ja potenciālie darbinieki nevēlas strādāt par viņiem piedāvāto darba algu, bet strādātu, ja viņiem maksātu lielāku algu. Atsevišķos gadījumos cilvēki labāk nestrādā vispār vai arī ne vienmēr cenšas atrast darbu, it sevišķi, ja bezdarbnieka pabalsts ir pietiekoši liels, nekā strādāt mazkvalificētu un zemi atalgotu darbu.

Pievērsoties piespiedu bezdarba veidiem, jāņem vērā, ka runa ir par tādu bezdarbu, kad darba devējs, vadoties pēc saviem apsvērumiem, galvenokārt ekonomiskiem, atbrīvo darba ņēmēju no turpmāko pienākumu izpildes. Piespiedu bezdarbs rodas neelastīgas darbaspēka cenas apstākļos pie fiksētas darba algas.

Ja darbaspēka piedāvājums pārsniedz pieprasījumu, rodas darbaspēka pārpalikums un tikai daļa no strādāt gribētājiem saņem darba algu, bet pārējie kļūst piespiedu bezdarbnieki. Bezdarbs pastāvēs tik ilgi, kamēr tirgū dominējošā alga būs augstāka nekā darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma līkņu krustpunktā. Fiksētu darba algu nosaka darba līgums uz ilgāku laiku un līdz ar to darba algu nevar mainīt. Latvijā nosaka minimālās darba algas lielumu un tās palielinājums veicina bezdarba pieaugumu, jo uzņēmumi un citi darba devēji samazina darba vietu skaitu.

Starptautiskajā literatūrā izšķir dažādas bezdarba formas, lielā mērā ir saistītas ar bezdarba rašanās cēloņiem.

Frikcionālais bezdarbs nozīmē to, ka sabiedrībā pastāv īslaicīgi nenodarbināti iedzīvotāji, kā arī tie, kas tikko ienāk darba tirgū un meklē savu pirmo darba vietu. (Bikse, 2007)

Tātad ar frikcionālo jeb īslaicīgo bezdarbu apzīmē nenodarbinātības īsus laika posmus, kuri saistīti ar iedzīvotājiem, kas ienāk darbā tirgū un meklē savu pirmo darbavietu, vai arī periodus, kuri nepieciešami darba vietas meklēšanai atbilstošas kvalifikācijas darbiniekiem. Pie tā pieskaita cilvēkus, kuri maina darba vietu, vai jau atraduši darbu un nedēļas laikā sāks strādāt jaunā darba vietā, kā arī tādu nozaru darbiniekus, kur atbrīvošana uz laiku ir parasta parādība, pie tam tas neietekmē viņu gada ieņēmumu līmeni (piemēram, celtniecības strādnieki). Frikcionālo bezdarbu rada iedzīvotāju pastāvīga kustība no vienas apdzīvotas vietas uz otru, kā arī dzīves etapa maiņa (mācības, darbs, bērna piedzimšana sievietei, pensija). Frikcionālais bezdarbs ir neizbēgams un zināmā mērā pat vēlams. Daudzi cilvēki šajā laikā pāriet no zema atalgota, mazražīga darba uz augstāk atalgotu un ražīgāku darbu. Tas nozīmē daudz lielākus ienākumus un līdz ar to lielāku iekšzemes kopprodukta apjomu. Frikcionālais bezdarbs pastāv arī pilnīgas nodarbinātības apstākļos. Sakarā ar to, ka notiek kustība

no vienas profesijas uz otru un ilgāka kļūst darba meklēšana, frikcionālo bezdarbu bieži apskata kā brīvprātīgo. Ar šo bezdarba veidu uzskata par neizbēgamu un attīstību sekmējošo. Arī tautas attīstību tas sekmē, jo veicina

Strukturālais bezdarbs ir situācija, ko izraisa izmaiņas ekonomikas struktūrā, kas noved pie neatbilstības starp strādātāju kvalifikāciju, dzīves vietu un esošajām darba vietām. (Bikse, 2007)

Strukturālais bezdarbs ir gadījumos, kad darbaspēka pieprasījums un piedāvājums nesakrīt pēc profesijas un kvalifikācijas līmeņa, pie tam šī neatbilstība atšķiras dažādos reģionos un ekonomikas sektoros. Laika gaitā patērētāju pieprasījuma struktūrā un tehnoloģijā notiek svarīgas izmaiņas, kuras savukārt izmaina darbaspēka pieprasījumu pēc sastāva. Šo izmaiņu rezultātā pieprasījums pēc atsevišķiem profesiju veidiem samazinās vai pilnīgi izzūd. Pieprasījums pēc citām profesijām, ieskaitot jaunās, agrāk nepastāvošās, nepalielinās. To var izraisīt jaunu tehnoloģiju ieviešana, jaunu nozaru attīstība un eksistējoši nozaru likvidēšana.

Starpība starp frikcionālo un strukturālo bezdarbu ir visai nenoteikta. Būtiska atšķirība ir tā, ka „frikcionālajiem” bezdarbniekiem ir darba iemaņas, kuras viņi var pārdot, bet „strukturālie” bezdarbnieki nevar uzreiz atrast darbu bez pārkvalifikācijas, papildus apmācības, vai arī dzīves vietas maiņas. Frikcionālam bezdarbam ir īstermiņa raksturs, bet strukturālais ir ilgstošs un tāpēc tas ir nopietnāks.

Strukturālā un frikcionālā bezdarba veidi pastāv ekonomiskās attīstības labvēlīgos un nelabvēlīgos periodos. Abu tipu bezdarbnieku kopējo skaitu bieži sauc par dabisko bezdarbu.

Dabisko bezdarba līmeni var definēt kā bezdarba līmeni, kas atbilst makroekonomikā attīstības līdzsvara situācijai, pie kuras cenu un darba algas paaugstinošie un pazeminošie faktori atrodas līdzsvarā. Dabiskā bezdarba līmenis ir lielāks par nulli, tāpēc, ka frikcionālais un strukturālais bezdarbs pastāv vienmēr.

Cikliskais bezdarbs ir tāds bezdarbs, kas saistīts ar vispārējo ekonomiskās aktivitātes līmeņa izmaiņām. (Bikse, 2007)

Cikliskais bezdarbs cieši saistīts ar ekonomikas lejupslīdi un depresiju jeb biznesa cikliem. Līdz ar to mainās bezdarba līmenis. Ekonomiskās aktivitātes uzplaukuma periodā bezdarba līmenis var noslīdēt zemāk par savu dabisko līmeni. Tādos periodos bezdarba perioda vidējais ilgums samazinās salīdzinājumā ar normālo ilgumu, samazinās frikcionālo bezdarbnieku skaits. Darbu atrod pat daudzi strukturālie bezdarbnieki. Turpretim ekonomiskās darbības atslābuma periodos

bezdarba līmenis pārsniedz savu dabisko līmeni. Bezdarba perioda vidējais ilgums ir ilgāks par tā intervāla robežām, kura ietvaros bezdarba skaitās frikcionāls.

Starpību starp bezdarba faktisko līmeni pārskata posmā un dabisko bezdarba līmeni sauc par ciklisko bezdarbu. Kad pastāv ekonomiskās aktivitātes kritums, cikliskais bezdarbs nāk klāt pie frikcionālā un strukturālā bezdarba. Ekonomiskās aktivitātes vislielākā pacēluma periodos cikliskam bezdarba ir negatīva nozīme. Tikai cikliskais bezdarbs liecina par nesabalansētības palielināšanos darba tirgū.

Pavisam īpatnēja forma ir agrārais bezdarbs. Runa ir par ģimenēm, kur īpašumā ir neliels zemes gabals un kuri to apsaimnieko. Bet visiem ģimenes locekļiem būtībā darba nav. Šie piespiedu bezdarbnieki izdzīvo pašražošanas, pusnaturālās saimniecības apstākļos, viņu vienīgais naudas ienākums ir pabalsti par bērniem, veciem laikiem – neliela pensija. Epizodiski meža, ceļa remonta, meliorācijas darbi neļauj šos Latvijas iedzīvotājus raksturot ne kā strādājošus, ne kā bezdarbniekus.

Bez aprakstītajām bezdarba formām atzīmējas vēl šādas kā sezonas bezdarbs un slēptais bezdarbs.

Sezonas bezdarbs ir saistīts ar nevienādu pieprasījumu pēc darbaspēka dažādos laika periodos. Kā nozares, kurām raksturīgas ražošanas apjoma un līdz ar to pieprasījuma pēc darbaspēka sezonas svārstības, var minēt lauksaimniecību, būvniecību un tūrismu.

Par slēpto bezdarbu var nosaukt situāciju, kad faktiski nestrādājošie uzņēmumi neatlaiž savus darbiniekus, bet liek strādāt saīsināta darba laika režīmā vai arī palaiž darbiniekus ilgstošā neapmaksātā atvaļinājumā. Tādus darbiniekus formāli nevar uzskatīt par bezdarbniekiem, tomēr tie nestrādā un darba algu nesaņem. Par motivāciju palikt formāli nodarbinātiem kļūst bailes, ka atrast jaunu darbu nebūs iespējams. Daudzi darbinieki saglabā šādu darbavietu, jo cer, ka uzņēmums drīz sāks atkal darboties.

Analizējot bezdarbu, jāapskata reģionālais bezdarbs, kas pastāv atsevišķos valsts reģionos un ko radījuši dažādi ekonomiskie, vēsturiskie, demogrāfiskie, sociālpsiholoģiskie apstākļi. Šeit bezdarba samazināšanai nepieciešama ne tikai vispārējās ekonomikas politikas realizēšana, bet arī liels speciālu pasākumu komplekss.

1.2. Bezdarba līmenis Latvijā

Latvijas iedzīvotājus gandrīz piecdesmit gadus bezdarba problēma vispār neskāra. Gluži otrādi Latvijā pēc tās iekļaušanās bijušās PSRS sastāvā tika nesamērīgi attīstīta smagā rūpniecība un pieprasītais darbaspēka daudzums tautsaimniecībā kopumā gandrīz vienmēr pārsniedza piedāvāto darbaspēka daudzumu. Pēc PSRS sabrukuma Latvija kļuva neatkarīga valsts un pārejas perioda sākumā valsts īpašumā esošie nerentablie uzņēmumi, neatraduši ražošanai nepieciešamos izejvielu avotus un noieta tirgus, sašaurināja vai pārtrauca ražošanu, līdz ar to samazinot strādājošo skaitu. Vispirms vajadzēja atteikties no tādas produkcijas ražošanas, kura bija paredzēta PSRS militāri rūpnieciskajam kompleksam, kā arī bija jāveic privatizācijas process. Notika darbaspēka samazināšana gandrīz visās tautsaimniecības nozarēs. Tādējādi Latvijā no 1992.gada kā jauna sociāla ekonomiska parādība radās bezdarbs. (Bikse, 2007)

Pārmaiņu periodā deviņdesmitajos gados īpaši aktuāla problēma Latvijā kļuva slēptais bezdarbs, jo daudzi uzņēmumi un rūpniecība faktiski nestrādāja, tomēr oficiāli neatlaida savus darbiniekus, kuri bija dīvainā situācijā, jo nestrādāja un nesaņēma algu, bet gaidīja, ka darbs drīzumā parādīsies (piemēram, kāds ārvalstu uzņēmums pasūtīs produkcijas partiju). Tajā pašā laikā šie cilvēki negribēja aiziet no darba un kļūt par bezdarbniekiem, jo nebija pārliecināti, ka varēs atrast citu darbavietu.

Latvijā tāpat kā Rietumeiropas valstīs ir izveidojies tā sauktais „pelēkais” darba tirgus. Par to liecina tas, ka cilvēki, kuri mēnešiem ilgi nesaņem oficiālu darba algu dažādos uzņēmumos, ir paēduši un apmaksā dzīvokli. Šie cilvēki nereti nodarbojas ar tirdzniecību un dažādu pakalpojumu sniegšanu, bet nav nekur reģistrējušies. Visbiežāk pelēkajā darba tirgū iesaistās cilvēki, kuri piekrīt strādāt bez darba grāmatiņas un jebkāda darba līguma, algu saņemot aploksnē.

Latvijā, tāpat kā vairumā pārējo ES dalībvalstu, tuvākajā laikā notiks sabiedrības novecošanās un darbaspējīgu iedzīvotāju skaita vēl lielāka samazināšanās, tāpēc ir svarīgi, lai cilvēki strādātu pēc iespējas ilgāk. Līdz ar to par bezdarbnieku jeb darba meklētāju tiek uzskatīta persona vecumā no 15 līdz 74 gadiem.

Lai noskaidrotu bezdarba līmeni valstī, tiek aprēķināti divi rādītāji: standartizētā bezdarba līmenis un reģistrētā bezdarba līmenis.

Standartizētā bezdarba līmenis ir darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, procentos. To aprēķina pēc aptaujas datiem neatkarīgi no tā, vai viņi ir reģistrējušies Nodarbinātības valsts aģentūrā vai nav. (Bikse, 2007)

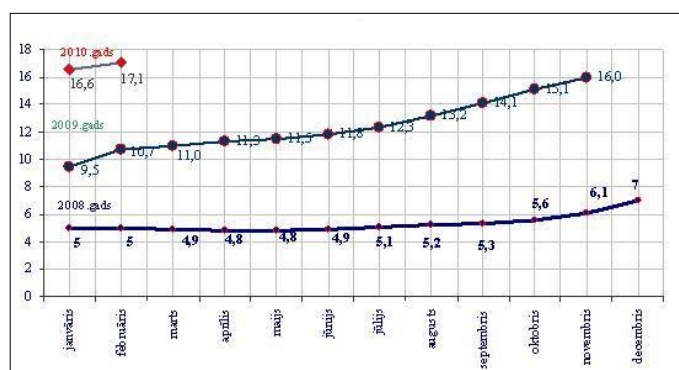
Latvijā iedzīvotāju izlases apsekojumu pirmo reizi veica 1995.gadā. Līdz 2001.gadam tas notika divas reizes gadā maijā un novembrī, sākot ar 2002.gadu tiek veikts nepārtraukts apsekojums katru nedēļu visu gadu, aptaujājot vidēji 19 100 cilvēku 15 – 74 gadu vecumā. Aptauja notiek pēc vienota standarta visās ES valstīs, izmantojot Starptautiskās darba organizācijas izstrādāto metodoloģiju. Pēc šīs metodoloģijas strādā arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) un ES Centrālās statistikas birojs (EUROSTAT). Tas dod iespēju aprēķināt standartizēto bezdarba līmeni un nodrošināt datu starptautiskā līmenī. (Bikse, 2007)

Reģistrētā bezdarba līmenis ir Nodarbinātības valsts aģentūrā reģistrēto un bezdarbnieku statusa ieguvušo īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, procentos. (Bikse, 2007)

Bezdarba līmenis ir bezdarbnieku īpatsvars ekonomisko aktīvo iedzīvotāju kopskaitā un tiek aprēķināts pēc sekojošas formulas:

$$\text{Bezdarba līmenis (\%)} = \frac{\text{Bezdarbnieku skaits}}{\text{Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits}} \times 100$$

Bezdarbnieku skaits un bezdarba līmenis tiek raksturots kvantitatīvi, taču to var izšķirt arī pēc dažādām sadalījuma pazīmēm, piemēram, ka dzimums, vecums, izglītības līmenis, iepriekšējā nodarbošanās, tautība un citām.

1.1. attēls. **Bezdarba līmeņa izmaiņas Latvijā no 2008.gada janvāra līdz 2010.februārim (bezdarbnieku skaits ekonomiski aktīvu iedzīvotāju kopskaitā) (NVA, 2010)**

2. NODARBINĀTĪBA LATVIJĀ

2.1. Darbaspēks un nodarbinātības rādītāji

Materiālā labklājība paver cilvēkam iespējas dzīvot piesātinātu un interesantu dzīvi, tāpēc nodarbinātība kā materiālās labklājības avots ieņem ļoti nozīmīgu vietu cilvēku dzīvē. (Anča u.c., 2002)

Iedzīvotāju skaits un tā pieaugums ir svarīgs rādītājs jebkurai sabiedrībai, jo no tā ir atkarīgs, vai tautsaimniecība tiks nodrošināta ar darbaspēku vai ne. Zināms, ka pat vislabvēlīgākie sociālekonomiskie apstākļi nevar novērst cilvēka organisma novecošanu un līdz ar to darbaspēka pakāpenisku izzušanu. Tādēļ darbaspēks pastāvīgi samazinās un tas nemitīgi ir jāatjauno.

Tas nozīmē, ka ir jānodrošina paaudžu nomaiņa, lai kompensētu no darba aizgājušo strādātāju skaitu un panāktu darbaspējīgo iedzīvotāju skaitlisko pieaugumu.

Darbaspēka dabisko zudumu kompensēšana un tā palielināšana ražošanā vai nomaiņā notiek uz iedzīvotāju dabiskā pieauguma rēķina. Iedzīvotāju dabiskais pieaugums ir starpība attiecīgajā laika periodā dzimušo un mirušo cilvēku skaita. Jo augstāks ir dabiskais pieaugums, jo pastāv lielākas potenciālās darbaspēka kvantitatīvā pieauguma iespējas.

Tādējādi darbaspēka atjaunošana notiek labvēlīgi, ja iedzīvotāju vecuma struktūrā bērnu un pusaudžu īpatsvars ir augstāks nekā veco ļaužu īpatsvars un darbaspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvars ar katru gadu palielinās. Diemžēl Latvijā, tāpat kā vairumā citu Eiropas valstu, notiek iedzīvotāju novecošanās. Tas nozīmē, ka bērnu un jauniešu īpatsvars samazinās un gados veco iedzīvotāju īpatsvars pieaug, ka arī palielinās vidējais iedzīvotāju vecums valstī. Piemēram, 2009.gadā Latvijas iedzīvotāju īpatsvars līdz darbaspējas vecumam bija vien 13,7%, darbaspējas vecumā 66,2% un virs darbaspējas vecuma – 20,1% iedzīvotāju. Tātad iedzīvotāju kopskaitā virs darbaspējas vecuma iedzīvotāju procents ir augstāks nekā bērnu līdz 15 gadu vecumam. Tā ir nelabvēlīga tendence, jo nenodrošina darba spēja atjaunošanu.

Pēc dažādiem novecošanas rādītājiem Latvija ir starp visvairāk novecojošajām desmit valstīm pasaule. Visas dažādu institūciju prognozes liecina, ka iedzīvotāju strauja novecošanās Latvijā turpināsies un veco iedzīvotāju skaits, kuri sasnieguši 65 un vairāk gadu, 2050. gadā pārsniegs ceturto daļu no iedzīvotāju kopskaita.

Patstāvīgo iedzīvotāju sadalījums vecuma grupās Latvijā (%) (Izveidojis autors, izmantojot LR CSP datubāzi)

	Līdz darbības vecumam, %	Darbības vecumā, %	Virš darbības vecuma, %
1990	22,7	56,5	20,8
2006	14,3	64,4	21,3
2007	14,0	65,3	20,7
2008	13,8	65,6	20,6
2009	13,7	66,2	20,1

No ekonomikas viedokļa darbaspēks, tiek uzskatīts kā ražošanas resurss, tas var tikt aktīvi izmantots vai arī stāvēt dīkā. Saskaņā ar Starptautiskajiem darba organizācijas standartiem valsts iedzīvotāji tiek iedalīti ekonomiski aktīvajos un ekonomiski neaktīvajos.

Pie ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem tiek pieskaitītas abu dzimumu personas, kas piedāvā savu darbaspēku materiālajai ražošanai, pakalpojumiem, pārvaldei vai ir uzņēmēji, nav izslēgta arī ražošana un pakalpojumu sniegšana pašu vajadzībām. Par ekonomiski aktīviem iedzīvotājiem pieskaitāmi kā civilie ekonomiski aktīvie iedzīvotāji, tā arī personas, kas dien armijā. Ekonomiski aktīvi iedzīvotāji dalās nodarbinātajos un nestrādājošos iedzīvotājos, kuri aktīvi meklē iespēju izmantot savu darbaspēku, sava darbaspēka pircējus. Darbaspēja piedāvātāji kā bezdarbnieki var būt gan reģistrēti Nodarbinātības valsts aģentūrā, gan arī neregistrēti.

Darba resursi ir visi darbībasvecumā esošie iedzīvotāji, bet kā ražošanas faktors uzskatāmi tikai tie cilvēki, kas nodarbināti vai meklē darbu. (Birzniece, 1999)

Savukārt par ekonomiski neaktīviem iedzīvotājiem tiek definēti kā abu dzimumu personas neatkarīgi no vecuma, bet darba spējīgi, kurus nevar pieskaitīt ne pie nodarbinātajiem iedzīvotājiem, ne arī pie bezdarbniekiem (mājsaimnieces, nestrādājošie invalīdi un pensionāri, mācību iestāžu audzēkņi un studenti darbībasvecumā, kas nestrādā un meklē darbu u.c.).

Ekonomisko aktīvo iedzīvotāju skaits ievērojamā mērā atkarīgs no iedzīvotāju vecuma struktūras. Bet šis faktors vien ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitu vēl nenosaka. Katrā valstī daudz un dažādi apstākļi: vēsturiski, ekonomiski, izglītības, kas nosaka ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju īpatsvaru starp potenciāliem darba veicējiem.

Nodarbinātības galvenie rādītāji Latvijā (Izveidojis autors, izmantojot LR CSP datubāzi)

Rādītāji	2005	2006	2007	2008	2009
Nodarbināto skaits (15-74 gadu vecuma grupā, tūkst.)	1035,9	1087,6	1119,0	1124,1	986,7
Ekonomiskās aktivitātes līmenis (15-64 gadu vecuma grupā, %)	69,5	71,3	72,9	74,5	73,9
Nodarbinātības līmenis (15-64 gadu vecuma grupā, %)	63,4	66,3	68,4	68,6	61,1
Bezdarba līmenis (darba meklētāju īpatsvars 15-74 gadu vecuma grupā, %)	8,7	6,8	6,0	7,5	16,9
Reģistrētie bezdarbnieki (tūkst.)	78,5	68,9	52,3	76,4	179,2

Straujā ekonomiskā lejupslīde 2008.gada nogalē un 2009.gada sākumā ir būtiski ietekmējusi situāciju Latvijas darba tirgū. Ja mēs aplūkojam nodarbinātības rādītājus Latvijā, kas atspoguļoti 2.1. tabulā, tad mēs secinām, ka, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, ka šis gads būs iegājis ar negatīvu iezīmi. Gada laikā nodarbināto skaits (15 – 74 vecuma grupā) ir samazinājies par 13,3% jeb 137,4 tūkstošiem cilvēku. Attiecīgi nodarbinātības līmenis ir sarucis, kas 2009.gadā bija vairs tikai 61,1% pretstatā ar iepriekšējiem gadiem, kad nodarbinātības līmenis ar katru gadu auga un tuvojās Lisabonas stratēģijas nospraustajiem mērķiem. Vadoties pēc šiem datiem, var izdarīt nepatīkamu secinājumu, ka pēc nodarbinātības līmeņa mēs esam atgriezušiem tur pat kur bijām teju pirms 10 gadiem, kad 2002.gadā nodarbinātības līmenis bija 60,5% .

Iedzīvotāju nodarbinātības līmenis pēc dzimuma Latvijā (%) (Izveidojis autors, izmantojot LR CSP datubāzi)

Rādītāji	2005	2006	2007	2008	2009
Vīrieši (15-64 gadu vecuma grupā, %)	67,6	70,5	72,6	72,0	61,3
Sievietes (15-64 gadu vecuma grupā, %)	59,5	62,3	64,4	65,5	60,9

Kā liecina Centrālās statistikas pārvaldes apsekojumi, tad pēc 2008.gada datiem vīriešu nodarbinātības līmenis pārsniedza sieviešu un bija augstāks par 6,5%.Taču nākošajā gadā tika fiksēts ļoti straujš nodarbinātības kritums vīriešu grupā no 72% līdz pat 61,3%, kas savukārt parāda to, ka iepriekšējo gadu atšķirība starp sieviešu un vīriešu nodarbinātību ir gandrīz izlīdzinājusies un būtiska atšķirība nepastāv. Ja aplūkojam vīriešu un sieviešu nodarbinātību pēc ekonomiskās darbības veidiem (2.4.tabula), tad būtisks samazinājums ir noticis nozarēs, kuras ekonomiskā krīze ir

skārusi visnopietnāk. Vislielākais vīriešu nodarbinātības līmeņa kritums galvenokārt ir noticis tādās nozarēs kā būvniecība (nodarbināto skaits samazinājās par 46,6 tūkstošiem), enerģētika un rūpniecība (nodarbināto skaits samazinājās par 27,2 tūkstošiem). Savukārt straujākais sieviešu nodarbinātības līmeņa kritums bija novērojams apkalpojošajā sfērā (tirdzniecība, viesnīcas, restorāni) par 16,6 tūkstošiem cilvēku, rūpniecībā un enerģētikā par 13,8 tūkstošiem nodarbināto. Taču kā pozitīvu faktu var minēt to, ka, samazinoties nodarbināto skaitam iepriekš minētajās nozarēs, bija novērojams nodarbinātības pieaugums citās sfērās kā lauksaimniecībā un zvejniecībā, izglītības jomā un citur.

2.4.tabula

Nodarbinātie iedzīvotāji sadalījumā pēc ekonomiskās darbības veidiem un dzimuma (Izveidojis autors, izmantojot LR CSP datubāzi)

	%	
	2008	2009
Vīrieši		
Lauksaimniecība un zvejniecība	10,1	11,9
Rūpniecība un enerģētika	20,2	18,3
Būvniecība	19,9	14,0
Tirdzniecība, viesnīcas, restorāni	13,2	14,2
Transports, glabāšana un sakari	12,9	14,3
Finanšu starpniecība un komercpakalpojumi	8,1	10,1
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	7,3	7,4
Izglītība	3,2	3,4
Veselība un sociālā aprūpe	1,4	3,4
Pārējie darbības veidi	3,6	4,6
Sievietes		
Lauksaimniecība un zvejniecība	5,6	6,2
Rūpniecība un enerģētika	14,5	13,1
Būvniecība	2,1	1,7
Tirdzniecība, viesnīcas, restorāni	25,6	24,7
Transports, glabāšana un sakari	5,8	5,8
Finanšu starpniecība un komercpakalpojumi	9,3	9,3
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	8,1	8,4
Izglītība	13,1	14,2
Veselība un sociālā aprūpe	8,4	8,9
Pārējie darbības veidi	7,4	7,7

Pēc Ekonomikas ministrijas izstrādātajām darba tirgus attīstības prognozēm uz 2015.gadu ir sagaidāms, ka darba tirgū pozitīvas tendences (nodarbinātības pieaugums) gaidāms nedaudz vēlāk nekā ekonomikas izaugsmē, turklāt nodarbināto skaita palielinājums būs krietni mērenākos tempos nekā izaugsme, jo izlaides pieaugums vairāk balstīsies uz darba intensitātes pieaugumu (darba ražīguma

kāpumu) un mazākā mērā skars darbinieku skaita palielinājumu. Tādējādi sociālā rakstura problēmas, kas saistītas ar zemo nodarbinātību, būs aktuālas nākamajos gados.

Līdz ar darbaspēka pieprasījuma samazinājumu ir sagaidāms, ka nākamajos gados samazināsies arī darbaspēka piedāvājums. To, no vienas puses, noteiks negatīvās demogrāfijas tendences, un pieaugs iedzīvotāju ilgtermiņa izceļošana jeb emigrācija, no otras puses samazināsies iedzīvotāju ekonomiskā aktivitāte, kas saistīta ar iedzīvotāju straujāku pensionēšanos un jauniešu lēnāku ienākšanu darba tirgū, iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti mazinās arī pesimisms par iespējām atrast darbu.

2.2. Latvijas nodarbinātības politika

Tirgus ekonomikas valstīs nodarbinātības veicināšanas politika ir viens no svarīgākajiem valdības makroekonomiskās politikas virzieniem. Lai mazinātu bezdarbu un stimulētu nodarbinātību, īstenotu valsts politiku darba tirgū, Latvijā ir izveidots pasākumu sistēma. (Bikse, 1998)

Nodarbinātības politika ir valsts izstrādāti pasākumi, instrumenti, kuru mērķis ir palielināt nodarbinātību. Latvijas nodarbinātības politikā tiek nodalīti šādi uzdevumi:

- sekmēt uzņēmējdarbības attīstību – tas ļaus radīt jaunas darba vietas;
 - palīdzība darba meklēšanās, apmācība (to organizē Nodarbinātības Valsts aģentūra);
 - mazināt izglītības neatbilstību darba tirgum – atbalstīt izglītības iegūšanu, īpaši tajās jomās, kurās trūkst speciālistu;
 - atbalstīt jauniešus un gados vecu personu nodarbinātību.
- (Kumerdanka, 2007)

Latvijā darbojas 28 Nodarbinātības valsts aģentūras filiāle, 3 apkalpošanas centri un pārvalde, lai pastiprināti darbotos ar bezdarbniekiem. Tie ir galvenie valsts dienesti Latvijā, kas nodarbojas ar darba tirgus konjunktūras analizēšanu un prognozēšanu, bezdarba cēloņu pētīšanu, bezdarbnieku reģistrēšanu un viņu sociālās aizsardzības nodrošināšanu, kā arī informācijas sniegšanu par brīvajām darba vietām.

Tiek īstenoti dažādi nodarbinātības pasākumi.

- bezdarbnieku profesionālā apmācība, pārkvalificēšana un kvalifikācijas paaugstināšana. Apmācība paredzēta bezdarbnieku konkurētspējas paaugstināšanai. Izglītības programmas bezdarbniekiem tiek izvēlētas atbilstošas darba tirgus aktuālajām prasībām, organizējot kursus iespējami tuvu viņu dzīvesvietām;
- algotu pagaidu sabiedrisku darbu organizēšana uz laiku nenodarbinātajām personām. Bezdarbnieki veic pilsētu un novadu teritoriju labiekārtošanu, novadgrāvju tīrīšanu, vējgāžu sanitārās izstrādes, remonta un celtniecības darbu, maznodrošināto ģimeņu apsekošanu un sociālās aprūpes darbus;

- profesionālā orientācija un iekārtošana citā piemērotā darbā. Lai veicinātu nodarbinātību, cilvēka spējām un interesēm atbilstošas profesijas izvēli un konkurētspējas palielināšanu darba tirgū, jebkuram Latvijas patstāvīgajam iedzīvotājam ir pieejami bezmaksas profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras konsultatīvie pakalpojumi;
- pasākumi noteiktām personu grupām. Piemēram, jauniešiem bezdarbniekiem vecumā no 18 līdz 25 gadiem, kas ieguvuši profesionālo izglītību, beiguši bezdarbnieku profesionālas apmācības vai pārkvalificēšanas kursus un nepietiekamu darba iemaņu dēļ nevar iekārtoties darbā, tiek radītas darba vietas, lai varētu viņus nodarbināt 6 mēnešus. Subsidētās darba vietas tiek veidotas invalīdiem bezdarbniekiem, dodot šiem cilvēkiem iespēju apgūt praktiskā darba iemaņas iegūtajā specialitātē un paaugstināt konkurētspēju darba tirgū, kā arī veicināt viņu iekārtošanos patstāvīgā darbā;
- tiek veidoti sociālie uzņēmumi darba tirgū mazāk konkurētspējīgo bezdarbnieku nodarbināšanai gados vecākiem un ilgstošiem bezdarbniekiem, lai viņus varētu nodarbināt 12 mēnešus. Bezdarbnieki tiek nodarbināti profesijā, kurā viņi ir ieguvuši profesionālo izglītību vai pietiekamu darba pieredzi (profesijā nostrādāti vismaz 2 gadi), vai kurā viņi ir beiguši bezdarbnieku profesionālās apmācības vai pārkvalificēšanas kursus.
- no 2004.gada NVA uzsāka pilotprojektu „Darba prasmju apguve vasaras brīvlaikā personām, kuras iegūst izglītību vispārējās vidējās vai profesionālas vidējās izglītības iestādēs”, lai dotu iespēju skolēniem no 15 gadu vecuma vasaras brīvlaikā iegūt praktisku darba pieredzi, attīstīt darbam nepieciešamās pamata prasmes un iemaņas, apgūt zināšanas par darba tirgu, tā tiesiskajām normām, pieņemt lēmumu par pareizu profesijas izvēli. (Bikse, 2007)

2003.gada februārī Briselē parakstīja Latvijas un Eiropas Komisijas kopēja deklarācija par Latvijas nodarbinātības politikas prioritātēm:

- darbaspēka tirgus pētījuma veikšana, informācijas sistēmu pilnveidošana darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma jomā;

- izglītības, tālākizglītības un profesionālās apmācības kvalitātes un pieejamības uzlabošana saistībā ar skaidru mūžizglītības stratēģiju un atbilstoša likumdošanas bāze;
- nodarbinātībai „draudzīgās” darba samaksas struktūras veidošana;
- nodokļu sloga samazināšana;
- bezdarbnieku pabalstu struktūras pilnveidošana;
- aktīvas darba meklēšanas veicināšana, aktīvo darbaspēka tirgus programmu paplašināšana;
- dzimuma līdztiesības koncepcijas ieviešana;
- īpaša atbalsta sniegšana ekonomikas attīstībai bezdarba visvairāk skartajos reģionos.

Šīs prioritātes un finanšu resursu piesaistes pamatvirzieni valsts ierēdņiem, pārvaldes personālam jāpārvērš praktiskos pasākumos, lai plānotajos laika posmos reāli pieaugtu nodarbinātība un īstenotos šī pieauguma sekas – Latvijas iedzīvotāju sociāla drošība un labklājības līmenis. (Lībermanis, 2006)

3. MIGRĀCIJAS PROCESI LATVIJĀ

Iedzīvotāju skaita izmaiņas (gan kvantitatīvās, gan kvalitatīvās) noteiktā administratīvajā teritorijā – reģionā, republikas pilsētā, rajonā, rajona pilsētā, navadā vai pagastā – notiek divu galveno faktoru – iedzīvotāju dabiskās kustības un to migrācijas rezultātā. (Ušackis,

Migrācija (tulkojumā no latīņu valodas *migratio* nozīmē pārvietošanās) ir iedzīvotāju pārvietošanās no vienas administratīvas teritorijas uz citu teritoriju. Migrācija ir svarīga iedzīvotāju skaita izmaiņu komponente. Analizējot šo procesu, var nošķirt, pirmkārt, starpkontinentu migrāciju un starpvalstu migrāciju. Bez tam iedzīvotāju pārvietošanās notiek valsts vai administratīvā rajona ietvaros. (Kristapsone, 2002)

Iedzīvotāju migrācija tiek definēta kā iedzīvotāju pārvietošanās no vienas administratīvās teritorijas uz citu patstāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz 1 gadu. Migrāciju pilsētu un rajonu griezumā ietver arī iedzīvotāju pārvietošanos valsts robežās starp dažādām administratīvām teritorijām. Taču, persona maina dzīvesvietu vienas pilsētas, novada vai rajona robežās, tā atbilstoši starptautisko organizāciju rekomendācijām statistikā netiek uzskaitīta. (LR CSP, 2010)

Visu migrāciju pamatcēlonis un dalībnieku motīvs brīvprātīgi pārvietoties ir kādu labumu gūšanas iespēju teritoriālās atšķirības. To starpā:

- Dabas bagātības – brīva zeme, sezonas ganības, zelta atradnes, veselīgāks klimats, medījums;
- Darbs – brīva vieta, izvēles iespējas, labāka alga, apstākļi, darba devēja attieksme;
- Labāka vieta dzīvei – zemākas izmaksas, labāks vai darbam tuvāks mājoklis, labāku pieejamību skolai, ārstniecības iestādēm, kultūras iestādēm, garantēts un bagātīgāks sociālais nodrošinājums, kara laupījums, iespēja dzīvot starp tautiešiem;
- Mācību iespējas vidējā un augstākā līmenī, citā profesijā vai kvalitātē nekā iepriekšējās dzīvesvietas tuvumā;
- Patvērums – no dabas katastrofām, karadarbības, politiskas vajāšanas;

- Ģimenes apvienošanās: ar ikdienas saskarsmi, savstarpējo palīdzību, ekonomiskāku sadzīvi;
- Dienesta – darva devēja, militāras vadības uzdevumā.

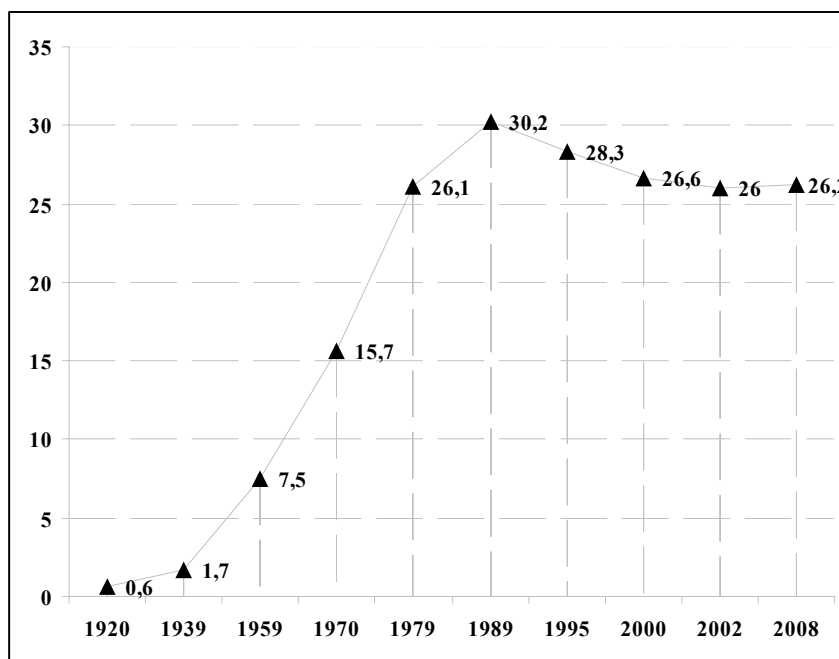
Izņēmums ir vergu, sodīto vai politisko pretinieku piespiedu migrācijas – deportācijas vai izsūtījums, kad no kādas, brīvprātīgiem migrantiem maz valdzinošas teritorijas apgūšanas, labumu gūst tikai vardarbīgo pārvietošanu veicēja valsts vai cits jaunu teritoriju ieguvējs. (Krišjāne u.c. 2007)

Katra migrācija vienlaikus ir izbraukšanas no vienas vietas un iebrukšana citā, tāpēc virzienu mēdz apzīmēt pēc abu galapunktu raksturojumiem: starpvalstu un iekšējā – starpreģionu, centrīieces un centrībērdzes, pilsētu – lauku, vietējā. Raksturojot katras valsts vai reģionu iedzīvotāju dinamiku, virzienus diferencē tikai attiecībā uz interesējošo teritoriju. Tādējādi iespējama

- Ilglaika starpvalstu izbraukšana jeb emigrācija;
- Ilglaika starpvalstu iebrukšana jeb imigrācija;
- Atgriešanās izceļošanas vietā – reemigrācija, izcelsmes zemē – repatriācija;
- Tranzītmigrācija – izbraukšana uz trešo valsti pēc īsas uzturēšanās iebrukšanas vietā;
- Cirkulārā, atgriezeniskā turp – atpakaļ svārstmigrācija, regulāri pārvietojoties starp vieniem un tiem pašiem galapunktiem. (Krišjāne u.c. 2007)

4. OGRES NOVADA IEDZĪVOTĀJI

Līdz 1920.gadam spriest par Ogres iedzīvotāju skaitu un sastāvu ir visai problemātiski, jo galvenokārt tam bija sezonāls raksturs. Ogres iedzīvotāju skaitu un sastāvu būtiski ietekmēja arī 1.pasaules karš. Līdz 1940.gadam iedzīvotāju skaits pieauga ļoti lēni, kas izskaidrojams ar Ogres kā kūrortpilsētas funkcijām. Pilsētā bija tikai nelieli rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumi, kuru darbība bija saistīta ar iedzīvotāju, galvenokārt atpūtnieku, apkalpošanu. 1939.gadā Ogrē dzīvoja 1,7 tūkst. cilvēku. Sakarā ar Latvijas iekļaušanu PSRS sastāvā pēc 2.pasaules kara Ogrē sākās cittautiešu pieplūdums, un iedzīvotāju skaits 1959.gadā sasniedza jau 7,5 tūkst.

4.1. attēls. Ogres pilsētas iedzīvotāju skaita izmaiņas tūkstošos no 1920. līdz 2008.gadam (izstrādājis autors, izmantojot Kuzmins, 1996, LR CSP 2010 datubāzi)

Liels iedzīvotāju pieaugums notika galvenokārt uz migrācija rēķina. Sevišķi liela imigrācija bija 60. un 70. gados, kad kūrortpilsētā tika uzbūvēts un paplašināts tāds rūpniecības milzis kā trikotāžas kombināts (tagad a/s „Ogre”). Lielajā rūpniecības uzņēmumā vajadzēja tūkstošiem darbaroku, galvenokārt, sievietes. Apkārtējo lauku iedzīvotāju darbaspēka resursi nespēja nodrošināt kombināta vajadzības. Tādēļ daudzas bijušās PSRS republikās tika savervēti tūkstošiem cilvēku,

kuriem visdrīzākajā laikā tika apsolīti arī labiekārtoti dzīvokļi un citi labumi. Plaši tika reklamēts Ogres tuvums galvaspilsētai Rīgai un Jūrmalai. Ogrē jūtami pieauga iedzīvotāju skaits, attiecīgi arī citu tautību iedzīvotāju īpatsvars. Visstraujāk palielinājās krievu, baltkrievu un ukraiņu skaits.

4.1. tabula

Ogres iedzīvotāju nacionālais sastāvs (%) (Izveidojis autors, izmantojot Kuzmins, 1996, un LR CSP 2010 datubāzi)

	1935.g.	1979.g.	2009.g.
Iedzīvotāju skaits (tūkst.)			
Latvieši	83,4	59,1	77,7
Krievi	5,1	27,8	14,6
Poļi	3,7	1,9	1,3
Baltkrievi	-	4,9	2,6
Ukraiņi	-	1,9	0,8

Iedzīvotāju ataudze ir iedzīvotāju atražošanās process, ko nosaka dzimstība un mirstība, starpība starp abiem šiem rādītājiem veido iedzīvotāju dabisko pieaugumu. Parasti tas ir pozitīvs un liecina, ka dzimušo skaits ir lielāks par mirušo skaitu. Taču pēdējie gadi ekonomikā un sociālā depresija liecina par pretējo – dabiskais pieaugums kļuvis negatīvs. Ja šāds stāvoklis turpināsies ilgstoši, nākotnē tam var būt nelabvēlīgas sekas. Līdz pat 90.gadu sākumam Ogrē, salīdzinot ar Latviju kopumā, ir bijusi palielināta dzimstība un pazemināta mirstība, tātad arī salīdzinoši liels dabiskais pieaugums. (Kuzmins, 1996)

Cēloni tam nav grūti atrast. Tas ir saistīts ar lielu gados jaunu darbaspējīgo cilvēku pieplūdumu darba trikotāžas kombinātā. 80.gadu sākumā krasi pasliktinājās iedzīvotāju sadzīves apstākļi, pieauga dzīves dārdzība. Šie un daži citi faktori ir ietekmējuši attieksmi pret bērnu nākšanu pasaulē. Arī medicīnas pakalpojumi kļūst aizvien dārgāki. Tas samazina dzimstību, palielina mirstību. Kopš 1993.gada dzimstība ir zemāka par mirstību.

Pirms 2. pasaules kara iedzīvotāju dabiskās kustības rādītāji Ogrē būtiski neatšķīrās no Latvijas vidējiem rādītājiem. Atšķirības sākās līdz ar forsētu Ogres industrializāciju. Protams, ka izšķirošā nozīme bija lielā trikotāžas kombināta uzcelšanai kādreiz mazajā kūrortpilsētā. Iedzīvotāju dabiskās kustības rādītāji Ogres

pilsētā sāka būtiski atšķirties no Latvijas vidējiem rādītājiem. Galvenie iemesli tam bija:

- stipri palielinātais 20 – 40 gadu vecu sieviešu īpatsvars; šajā vecumā sievietes parasti apprecas un tām dzimst bērni;
- zemais pilsētas iedzīvotāju vidējais vecums (34 – 35 gadi), tāpēc mirstība Ogrē bija daudz zemāka nekā Latvijā;
- lielā kadru mainība trikotāžas kombinātā, kuras dēļ katru gadu pilsētā ieradās jauns darbaspēks. (Kuzmins, 1996)

4.2. tabula

Iedzīvotāju dabiskais pieaugums Ogrē un Latvijā (uz 1000 iedzīvotājiem)

(Izveidojis autors, izmantojot Kuzmins, 1996, un LR CSP 2010 datubāzi)

	1935	1960	1985	1992	2002	2009
Ogrē						
Dzimstība	17,2	15,9	18,5	12,8	8,9	10,8
Mirstība	14,0	9,9	7,6	10,1	12,7	12,4
Dab.pieaugums	3,2	6,0	10,9	2,7	-3,8	-1,6
Latvijā						
Dzimstība	17,6	16,7	15,2	12,0	8,6	9,6
Mirstība	14,2	10,0	13,1	13,5	13,9	13,3
Dab.pieaugums	3,4	6,7	2,1	-1,5	-5,3	-3,7

5. BEZDARBS UN NODARBINĀTĪBA OGRES NOVADĀ

Raksturojot ekonomisko situāciju konkrētā administratīvā teritorijā, parasti viens no indikatoriem ir bezdarba un nodarbinātības līmenis. Tas tiek izteikts procentos no konkrētas vietas darba resursiem jeb darbaspējīgajiem iedzīvotājiem.

Savulaik, pēc PSRS sabrukšanas daudzās Latvijas pilsētās, tajā skaitā arī Ogrē, mantojumā palika lieli uzņēmumi, kas strādāja galvenokārt ar ievestām izejvielām un produkciju realizēja PSRS tirgū un daļa no Ogres pilsētas apkārtnes nodarbinātajiem iedzīvotājiem kļuva par strukturālajiem bezdarbniekiem, jo diemžēl tuvākajā pašvaldības nebija izvietoti uzņēmumi ar līdzīgu ražošanu. Tādējādi cilvēkiem nācās meklēt citu, jau pavisam atšķirīgu darbu. Viņiem bija iespējas pārcelties uz citu pilsētu, bet tas tomēr bieži nenotiek.

Ekonomiskās krīzes laikā, kad ražošana sašaurinās, daudzi uzņēmumi tiek slēgti vai ievērojami tiek samazināti ražošanas apjomi, bezdarbs līmenis likumsakarīgi palielinās un turpina augt.

Iepriekšējos gados Ogres novads varēja lepoties ar vienu zemākajiem bezdarba līmeņiem Latvijā. Izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums sekmēja arī smadzeņu aizplūšanu uz Rīgu, tādējādi spējīgākie pašvaldības iedzīvotāji sevi realizēja citā pašvaldībā.

Taču, sākoties ekonomiskajai nestabilitātei valstī, arī Ogres novadā strauji pieauga bezdarbs un 2009.gada beigās tas sasniedza 17,9% jeb bezdarba līmenis bija pieaudzis gandrīz vai par 3 reizēm.

6. MIGRĀCIJAS PROGRESI OGRES NOVADĀ

Ogres novadā ilgu laiku ir bijis pozitīvs iedzīvotāju mehāniskais pieaugums jeb imigrācija. Šo pieaugumu ir radījis iebraukušo iedzīvotāju pārsvars pār izbraukušajiem. Un tikai ar neatkarīgās Latvijas atjaunošanas pierakstīšanās režīma novadā kļuvis stingrāks un imigrācija kļuvusi negatīva. Daļa cittautiešu izbrauca ārpus Latvijas, taču, protams, ne visi.

Iedzīvotāju migrācijā pārsvarā piedalās pieaugušie, darbaspējīgie iedzīvotāji. Vairāk nekā puse no tiem ir neprecējušies, jo tieši šī ļaužu kategorija ir vismobilākā. Migrācijas iemesli ir visdažādākie. 16 – 20 gadus vecie jaunieši iebrauc Ogrē galvenokārt turpināt mācības dažādās pilsētas skolā. Sākot ar 18 gadu vecumu, par galveno pārceļošanas cēloni sāk dominēt tieksme uzlabot savus dzīves un darba apstākļus un darba apstākļus, kā arī nodibināt ģimeni. Pēc 40 gadu vecuma sasniegšanas galvenajiem dzīves vietas maiņas cēloņiem kļūst vēlēšanās dzīvot vietā, kur vairāk pieejams kultūras, atpūtas un medicīniskās iestādes. Turpina darboties arī tāds faktors kā labākie darba apstākļi. Dzīvojot Ogrē kā Rīgas aglomerācijas pavadonpilsētas rēķina, šis vajadzības lielākā vai mazākā mērā var tikt apmierinātas (vairāk gan uz galvaspilsētas rēķina, jo tās pārliedzīgais tuvums un ērtā satiksme nav veicinājusi normālas apkalpes sfēras infrastruktūras izveidošanos Ogrē atbilstoši lielajam iedzīvotājam). Šajā ziņā pilsētā ir daudz neatrisinātu problēmu, kas kuras pašreizējās ekonomiskajās grūtībās ir saasinājušās. Agrākais trikotāžas kombināta celtniecības laikā straujais Ogres iedzīvotāju skaita pieaugums ir beidzies. Pilsētu pirmām kārtām prom devās kopmītņu iemītnieki, kuriem nebija cerību saņemt atsevišķu dzīvokli. Pēc Latvijas valstiskuma atjaunošanas praktiski ir izbeigusies imigrācija no bijušās PSRS republikām. Tā kā tur ekonomiskie apstākļi parasti ir daudz sliktāki nekā Latvijā, tad liela daļa cittautiešu paliek Latvijā, arī Ogrē. (Kuzmins, 1996)

Otrs iedzīvotāju migrācijas paveids ir saucamais iedzīvotāju diennakts svārstveida migrācija. Apmēram 6 tūkstoši iedzīvotāju strādā Rīgā un tās apkārtnē. Lielu diennakts daļu viņi pavada Rīgā, un Ogrē viņiem ir tikai savdabīga „guļampilsēta”. Ogrē kā Rīgas pavadonpilsētai ar mazāk attīstītu ekonomisko infrastruktūru ir daudz mazāks „pievilkšanas spēks”. Katru darbadienu uz Ogrē no

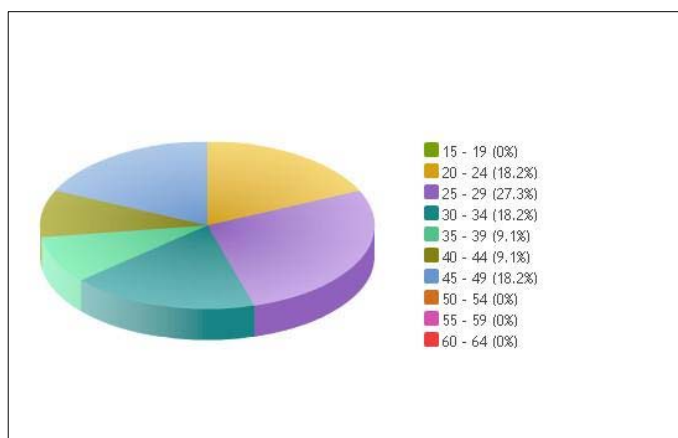
apkārtnes brauc strādāt ap 800 – 900 cilvēku. Šim skaitlim ir tendence sarukt, jo krasi pieauguši transporta izdevumi.

Svārstveida migrācijā vislielākā loma ir pasažieru pārvadāšanai ir elektrificētajam dzelzceļa transportam. Tas pārvadā vairāk nekā 2/3 regulāro, uz darbu braucošu, pasažieru. (Kuzmins, 1996)

7. PĒTĪJUMA REZULTĀTI

Lai raksturotu darba iespējas Ogres novadā, kopumā aptaujas laikā tika ievāktas 203 anketas.

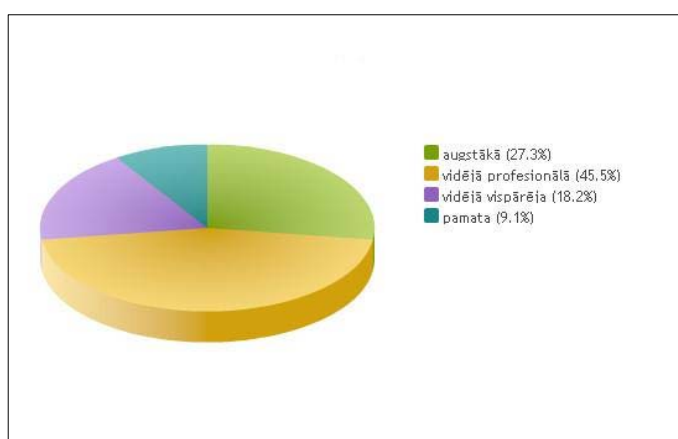
No aptaujātajiem Ogres novada iedzīvotājiem 63,6% ir bijuši vīrieši un attiecīgi 36,4% sievietes.

7.1. attēls. Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju vecums (izstrādājis autors)

Kā pēc aptaujas iegūtajiem datiem redzams, tad 45,5% iedzīvotājiem ir bijuši gados jauni cilvēki, galvenokārt vecumā no 20 līdz 29 gadiem.

Apmēram 2/3 jeb 65,1% no respondentiem bija latviešu tautības, tālāk ar 33,5% sekoja krievi un vienīgi 1,4% jeb 3 respondenti bija baltkrievu un ukraiņu tautības.

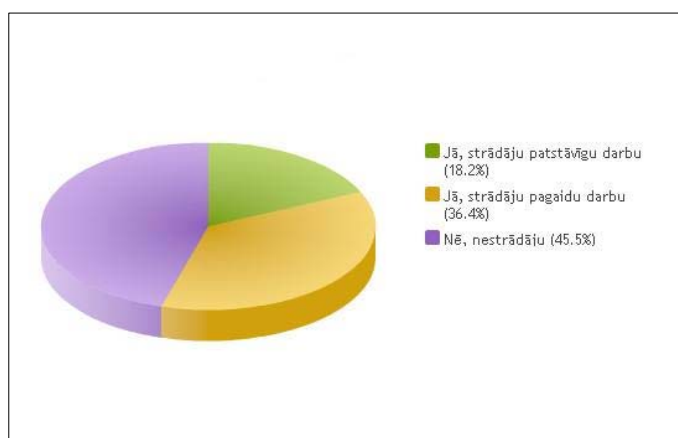

7.2. attēls. Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju iegūtā izglītība (izstrādājis autors)

Aptaujā piedalījās 45,5% ar iegūto vidējo profesionālo, augstāko 27,3% un vidējo vispārējo 18,2% iedzīvotāju. Un tikai 9,1% no respondentiem bija norādījuši, ka viņu iegūtā izglītība ir pieskaitāma kā pamata.

Aptaujātie cilvēki kā savu deklarēto dzīvesvietu ir norādījuši Ogres novadu. Īpatnēji, ka nav aptaujāti iedzīvotāji no apkārtējām pašvaldībām: Ikšķiles, Ķeguma un Lielvārdes novada. Iespējamais īpatsvars ir izskaidrojams ar to, ka pēc 2009.gada teritoriālās reformas, līdzšinējais Ogres novads tika apvienots ar apkārtējiem Krapes, Ķeipenes, Lauberes, Madlienas, Meņģeles, Suntažu un Taurupes pagastiem, tādējādi Ogres novads kā teritoriālā vienība izmainījās gan skaitliskā, gan arī pēc citiem demogrāfiskiem rādītājiem.

Pievēršoties aptaujas anketas atslēgas jautājumiem, tad lielākā tiesa no aptaujātajiem atzīmēja (54,6%), ka viņi strādā pastāvīgu vai arī pagaidu darbu. Atlikusī daļa (45,4%) no respondentiem norādīja, ka diemžēl uz doto brīdi viņi nestrādā. Interesanti ir tas, ka pārsvars (63,6%) no aptaujātajiem iedzīvotājiem minēja, ka ir vai bijuši nodarbināti privātajā sektorā, un tikai 18,2% norādīja, ka strādājuši valsts sektorā.

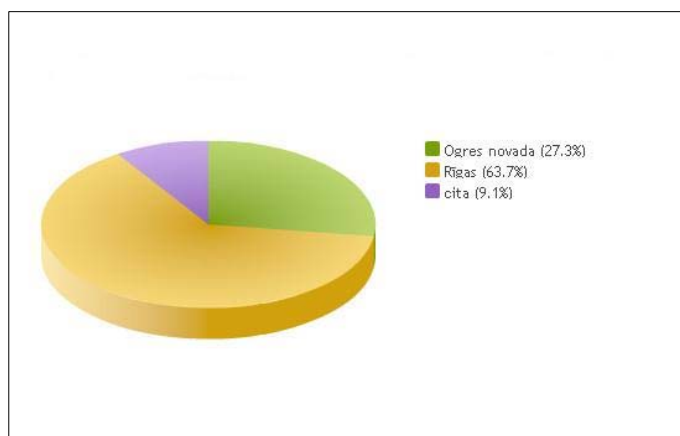

7.3. attēls. **Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju nodarbošanās** (izstrādājis autors)

Attiecībā uz ekonomiskās darbības veidiem jeb nozarēm, cilvēki minēja, ka ir nodarbināti vai strādājuši tirdzniecības (27,3%), rūpniecības sfērā (27,3%), atlikušo daļu veidoja lauksaimniecība, būvniecība, informāciju tehnoloģijas, transportu un sakaru, kā ar finansēm saistītām sfērām.

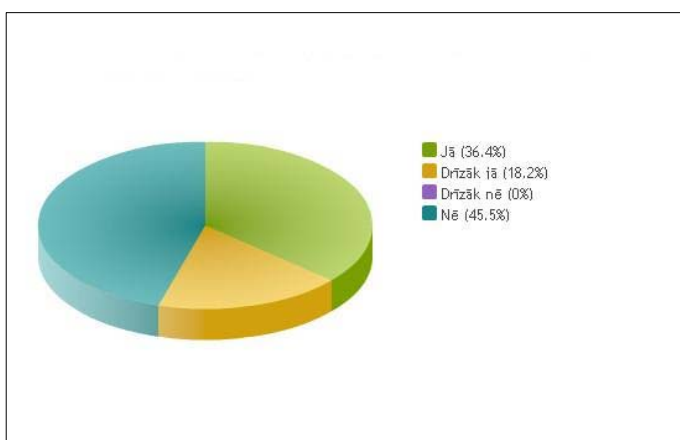
63,7% aptaujāto atzīmēja, ka lielākā mērā darbs atbilst vai arī ir bijis attiecīgs iegūtajai profesijai vai kvalifikācijai. Savukārt 27,3% no iegūtiem rezultātiem norāda, ka iedzīvotāju strādā vai strādājuši tādos darbus, kur attiecīgi nav nepieciešama augstākā kvalifikācija un darba iemaņas ir iegūtas pašmācības ceļā.

Ogres novads visbiežāk sabiedrībā tiek pieminēts kā „guļamvagns” un nākošais attēls ir tipisks pierādījums tam, ka Ogres novada 63,7 % iedzīvotājiem strādā vai ir bijis darbs Rīgas pašvaldība. 27,3% no respondentiem atbildēja, ka ir vai bijuši nodarbināti vietējā pašvaldību, attiecīgi atlikusī daļa minēja, ka galvenokārt ir strādājuši apkārtējo novadu teritorijā, ka tie ir bijuši vai nu komandējumi, vai nu gabaldarbi.

7.4. attēls. **Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju nodarbinātības iedalījums pēc pašvaldības** (izstrādājis autors)

Uz jautājumu, kāpēc aptaujātie Ogres novada iedzīvotāji ir izvēlējušies darba iespējas ārpus vietējās pašvaldības bija, ka Ogres novada teritorijā darbs nebija atrodams vai arī darba samaksa nebijusi adekvāta (36,7%) un nācies doties uz Rīgu, vai arī cilvēks bija pieprasīts kā speciālists un tika piedāvātas darba iespējas attiecīgi iegūtajā vai ar pieredzi bagātākā profesijā.

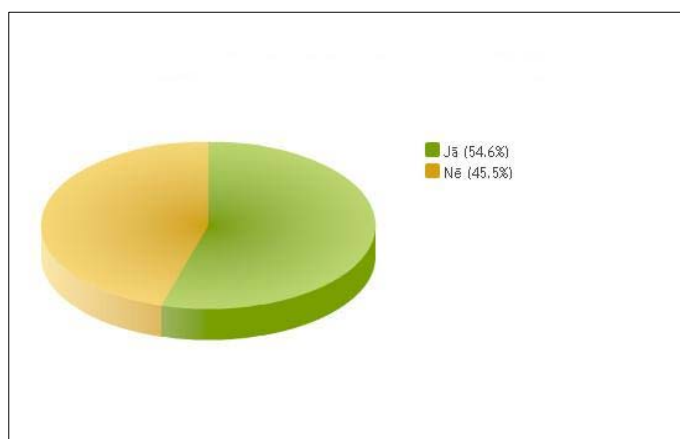

7.5. attēls. **Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju iespēja doties darba meklējumos uz ārzemēm** (izstrādājis autors)

Lai arī cik pesimistisks noskaņojums nevaldītu sabiedrībā, tad lielākā daļa 45,5% aptaujāto iedzīvotāju norādīja, ka uz doto brīdi viņi neapsver domu doties darba meklējumos uz ārzemēm. Taču 36,4% iedzīvotājiem minēja, ka viņi tiešām ir gatavi doties darba meklējumos uz ārzemēm, un Nodarbinātības valsts aģentūras apmeklējums ir viens no tie dienestiem, kur vēlas iegūt skaidrību par darba iespējām un kārtību kādā no valstīm.

Visbiežāk norādītās valstis, uz kurām iedzīvotāji būtu gatavi doties darba meklējumos, būtiski neatšķiras no pastāvošām tendencēm un tās ir Lielbritānija, Vācija, Dānija, Nīderlande, Norvēģija, Zviedrija, Islande, Ukraina. Jāatzīmē, ka cilvēki retāk ir norādījuši un pieminējuši Īriju. Vai cilvēkus ir nobaidījis bezdarbs Īrijā? Jo kā zināms, tad arī ir novērojams straujš bezdarba līmeņa kāpums, salīdzinot ar 2009.gadu, pašlaik Īrijā bezdarbs ir sasniedzis 12%. Vai arī Īrija ir tik bieži pieminēta un neapzināti reklamēta, ka cilvēki lūkojas jaunos un neizzinātos darba tirgos?

Uz jautājumu par prombūtnes ilgumu visbiežāk tika minēts, ka visdrīzāk dotos prom no 1 līdz 2 gadiem (27,3%), no 3 mēnešiem līdz 1 gadam (18,2%) un uz visiem laikiem apmēram (18%). 27,3% no respondentiem minēja, ka uz doto brīdi ir grūti atbildēt, un došanās ilgums galvenokārt ir atkarīgs no daudziem faktoriem un apstākļiem, tādēļ neminās spriest.

7.6. attēls. **Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāji, kuri bezdarba ir ilgāk par 6 mēnešiem** (izstrādājis autors)

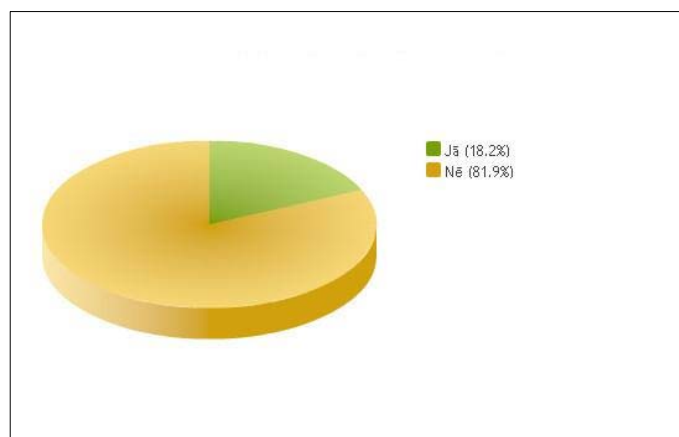
54,6 % no aptaujātajiem iedzīvotājiem norādīja, ka bezdarba atrodies ilgāk par 6 mēnešiem. Pēc NVA iegūtajiem datiem, tika konstatēts, ka Ogres novadā 2010.gada janvāra mēnesī tika reģistrēti un saņemti pieteikumi uz bezdarbnieka statusu. Tā kā

aptauja tika veikta šī gada pavasara mēnešos, tad secinām, ka attēls parāda reālo situācija, ka bezdarba līmenis turpināja kāpt gan Ogres novadā, gan Latvijā kopumā un šis laiks lielāko tiesu sakrīt arī to, ka daļa no iedzīvotājiem tika atlaista vai samazinātas darbavietas līdz ar jauna gada iestāšanos un līgumsaistības tika pārtrauktas.

Visbiežāk minētais bezdarba ilguma tika minēts līdz 3 mēnešiem (45,5%) un ilgāk par vienu gadu (36,4%). Attiecībā uz jautājumu, kāpēc cilvēks ir kļuvis par bezdarbnieku, Ogres novada iedzīvotāji ir minējuši, ka galvenokārt tas ir štata samazināšana (36,4%), vai arī no darbavietas aizgājuši pēc paša vēlēšanās (18,2%), arī veselības stāvoklis bijis iemesls (18,2%), zaudējot darbu.

Attiecībā par iespējamajiem šķēršļiem vai grūtībām, kas neļauj integrēties un atrast darbu, ir trūkstošās darbavietas (27,3%), kuras netiek veidotas, pirms pensijas vecums (18,2%), kad gados vecākam cilvēkam ir grūtāk ieiet un piemēroties darba tirgum. Arīdzan veselības problēmas un zināma latviešu valodas prasmes kavē atrast darbu.

Uz jautājumu, kā Ogres novada iedzīvotāji vērtē darba iespējas darba iespējas un uzņēmējdarbības vidi, tad apmēram puse (45,%) no respondentiem atzinuši, ka darbavietas netiek radītas un tas vērtējams negatīvi. Savukārt 27,3% no cilvēkiem atzīmēja, ka darbavietas ir pieejamas, bet tās prasa citu vai īpašu kvalifikāciju.

7.7. attēls. **Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāji, kuri ir izmantojuši NVA piedāvātos kursus vai apmācības programma** (izstrādājis autors)

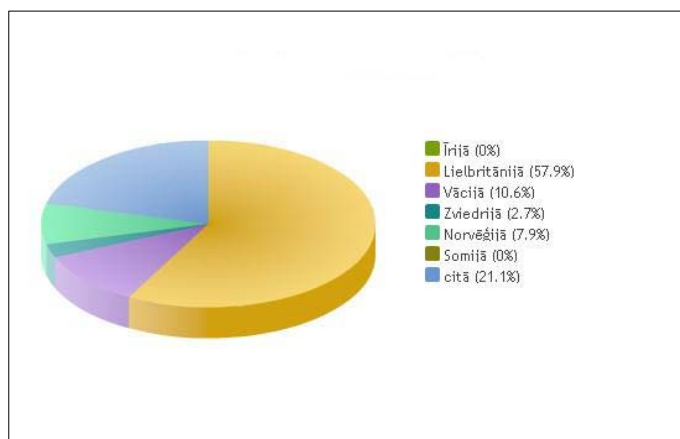
Neierasti liels iedzīvotāju skaits (81,9%) norādīja, ka nav izmantojuši NVA piedāvātos kursus vai apmācības programmas. Daļa norādīja, ka viņi ir pieteikušies kursiem, taču grupas uz attiecīgiem kursiem nav nokomplektētas un atrodas rindā vai arī nesaskata sev interesējošus, noderīgus kursus.

Jāsecina, ka oficiālās ziņas par darbā uz citām ES valstīm izbraukušo skaitu ir nepilnīgas un būtībā ir grūti apzināmas, tomēr, neraugoties uz to, iekšējās un ārējās migrācijas plūsmu un to apjoma un kvalitatīvā sastāva raksturojums un emigrācijas seku vērtējums no valsts ekonomiskās un demogrāfiskās attīstības viedokļa, kā arī citu valstu pieredzes apskati migrācijas plūsmu regulēšanā, ir būtiski valsts migrācijas politiskas izstrādei.

Pārejot pie aptaujas par Ogres novada iedzīvotājiem, kuri devušies darba vai labākas dzīves meklējumos uz tuvākām vai tālākām ārzemēm, jānorāda, ka kopumā tika ievāktas 38 anketas, taču nosūtīto skaits ir bijis ievērojams lielāks, un par nožēlu jāatzīst, ka autoru negatīvi pārsteidza zemā aktivitāte. Aptauja „par darba meklējumiem ārzemēs” tika izveidota interneta vidē, tādējādi atvieglinot anketu ievākšanas problēmu.

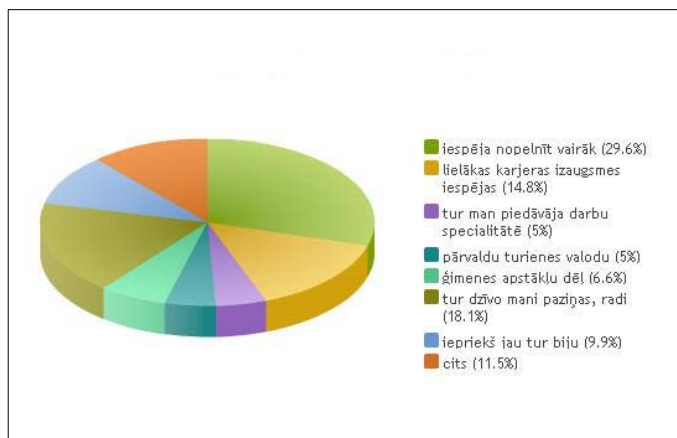
Attiecībā uz autora veikto patstāvīgo pētījumu, apsekojot Ogres iedzīvotājus, kas devušies darba meklējumos uz ārzemēm, būtu jāmin, ka lielāka daļa ir vīrieši (55,3%), kas varētu būt izskaidrojams ar tradicionālo vīrieša lomu sabiedrībā – pienākumu gādāt iztiku ģimenei. Izceļojošo ogrēniešu vidējais vecums ir no 25 – 29 gadu. Attiecīgi vecāku grupu iedzīvotājiem iekļaušanās citas valsts darba tirgū varētu un iespējams ir zināms šķērslis, tādējādi to reģistrācija ir zemāka.

Pirmkārt jāmin pētījuma gaitā gūtie, iepriekš neparedzētie secinājumi par ģeogrāfisko izvēli darbaspēka migrācijai: no Ogres novada apsekojuma respondentiem par savu dzīvesvietu un darbavietu ir izvēlējušies tieši Lielbritāniju (57,9%), taču tālāk seko Skandināvijas valstis un arī Vāciju.

7.8. attēls. **Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju izbraukšanas galamērķis** (izstrādājis autors)

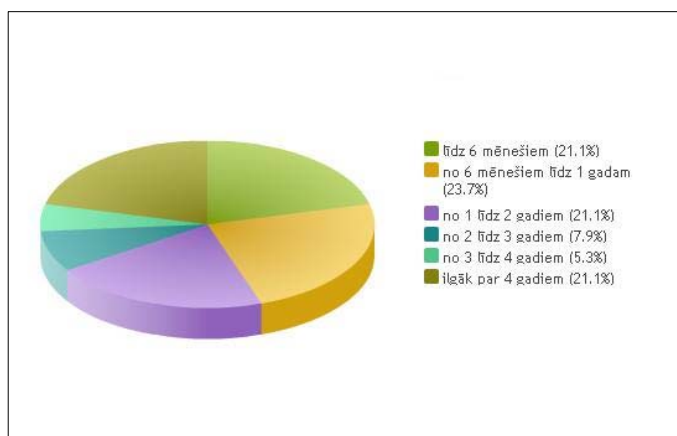
Jāpiemin, ka neviens no respondentiem par savu galamērķi nav izvēlējis publiskajā telpā kā galveno valsti minēto Īriju. Tomēr spektrs ir diezgan plašs: Kanāda, Austrālija, Ukraina, Skotija, Nīderlande, Dānija un citas.

7.9. attēls. **Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju izbraukšanas iemesli uz konkrēto valsti** (izstrādājis autors)

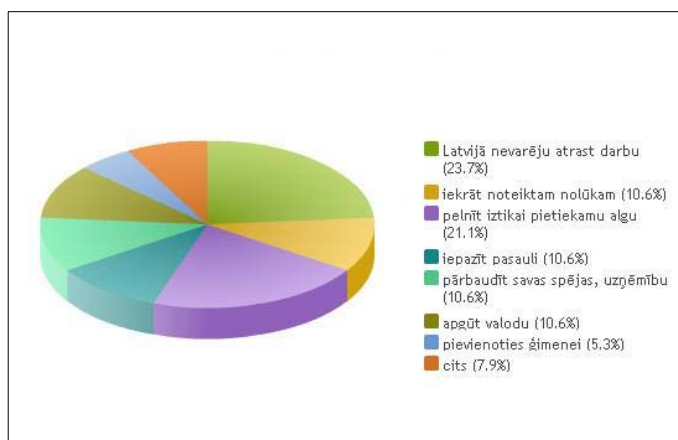
Lielākā daļa Ogres novada iedzīvotājiem, kuri devušiem ārpus Latvijas robežām, kā vienu no svarīgākajiem un nozīmīgākajiem iemesliem minēja, ka ārvalstīs ir iespēja nopelnīt vairāk kā Latvijā, citi devušie pie paziņām, radniekiem, zinādami, ka viņus sagaida atbalsts un palīdzība.

68,4% no aptaujātiem Ogres novada iedzīvotājiem min, ka uz ārzemēm darba meklējumos devušies pirmo reizi un nav pabijuši citās valstīs un tā viņiem ir pirmā pieredze, savukārt ceturtda daļa no respondentiem atzīst, ka iepriekš ir jau strādājuši citā valstī.

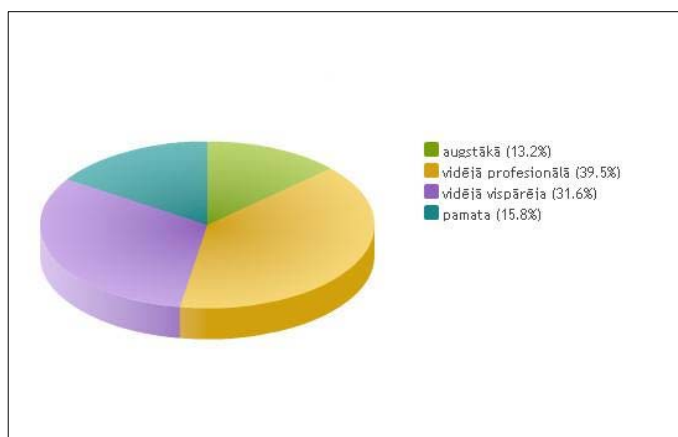
7.10. attēls. **Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju atrašanās ilgums ārzemēs** (izstrādājis autors)

Apmēram 45% no aptaujātajiem Ogres novada iedzīvotājiem min, ka ārzemēs atrodas ne ilgāk par vienu gadu, tomēr vērā ņemams fakts ir tas, ka 21% no aptaujātajiem darba meklējumos ārzemēs atrodas ilgāk par 4 gadiem.

7.11. attēls. **Aptaujāto Ogres novada izceļošanas iemesli uz ārzemēm** (izstrādājis autors)

Lai cik bieži tiktu publiskots un pasniegts par izceļošanas iemesliem, tomēr paši „vaininieki” atzīst, ka galvenie izbraukšanas iemesli ir bijuši: darbavietu trūkums gan Ogres novadā, gan apkārtējo pašvaldību apkārtnē. Arī neadekvāts un nepieņemams atalgojums, kā rezultātā tie bijuši spiesti doties uz ārvalstīm, tiek minēts starp galvenajiem faktoriem.

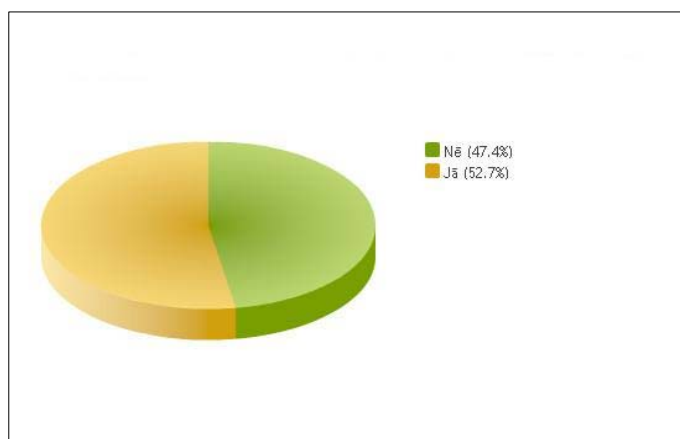

7.12. attēls. **Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju iegūtā izglītība** (izstrādājis autors)

Apmēram 70% no aptaujātajiem Ogres novada iedzīvotājiem ir bijuši ar vidējo vispārējo vai vidējo profesionālo izglītību, 13% ar augstāko izglītību un 15,8% ar pamata izglītību.

Visbiežāk minētās profesijas, kurās Ogres novada iedzīvotāji tiek norīkoti ārpus Latvijas, pārsvarā ir lūkojamas bez specifiskas izglītības vai iemaņām. Pārsvarā tās ir pieskaitāmas pie vienkāršām, bez īpašām iemaņām vai atbilstoša, apliecināša dokumenta. Lielāko tiesu tās ir dažādu rūpniecības nozaru nodarbinātie līniju operatori, noliktavu fasētāji, pakotāji, norīkotāji, krāvēji, ielu apkopēji, palīgstrādnieki, auklītes. Arī Latvijā ir pieejami šādi darba piedāvājumi, tomēr, jāsecina, ka tie ir mazāk atalgoti un vairākumā nav pieņemami.

Tomēr autora pētījums apgāž nekritisku pieņēmumu, ka migrējot gandrīz vienmēr ir jāpieņem nekvalificēts darbs. Pētījums parādīja, ka 33% Ogres novada iedzīvotājiem, kas devušies darba meklējumos uz ārzemēm, tomēr strādā sev atbilstošā klasifikācijā vai profesijā.

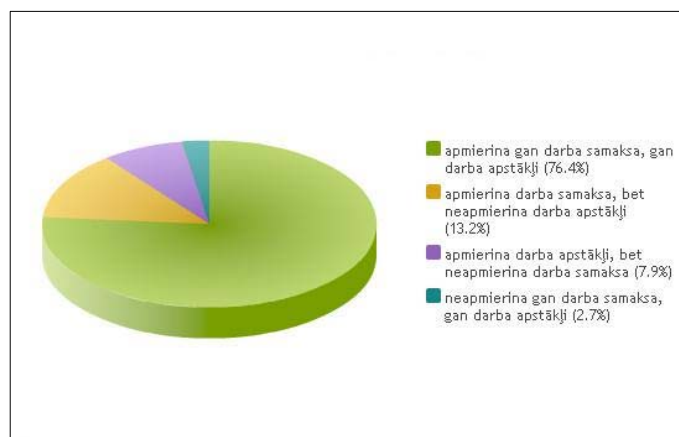

7.13. attēls. **Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju sadalījums, kuri ir apmeklējuši apmācības kursus ārzemēs** (izstrādājis autors)

Apmēram puse (52,7%) no aptaujātajiem Ogres novada iedzīvotājiem apgalvo, ka atrodoties ārzemēs, ir apguvuši vai apmeklējuši kursus, vai citus tālmācības piedāvātos kursus. Lielāko tiesu tie ir angļu valodas, informācijas tehnoloģiju, autovadītāju kursi, kas ir palīdzējuši integrēties esošās valsts darba tirgū.

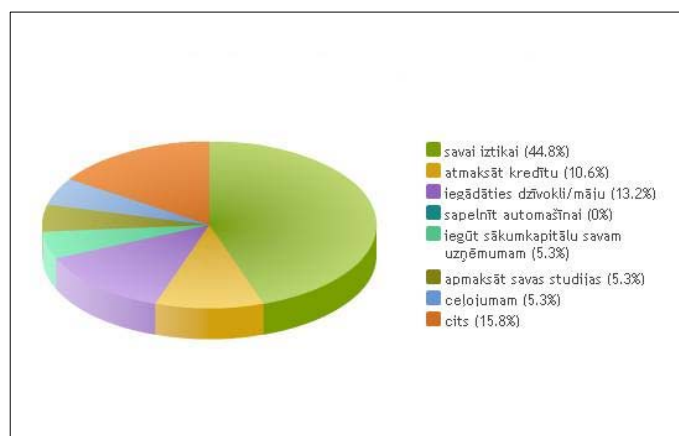
Vairāk nekā puse (55,3%) no aptaujātajiem min, ka lielākās grūtības integrēties vietējā darba vidē, ir sagādājušas nepietiekamas valodas zināšanas. Bez šaubām kā vienu no nozīmīgākajiem faktoriem tika minēts ilgas pēc tuviniekiem, ģimenes locekļiem, arī nepierasta un uz doto brīdi svešā mentalitāte.

Apmēram $\frac{3}{4}$ jeb 75% no iedzīvotājiem min, ka uz viņus apmierina gan darba samaksa, gan darba apstākļi. Savukārt atlikusī daļa norāda, ka tos neapmierina vai nu darba samaksa, vai nu darba apstākļi.

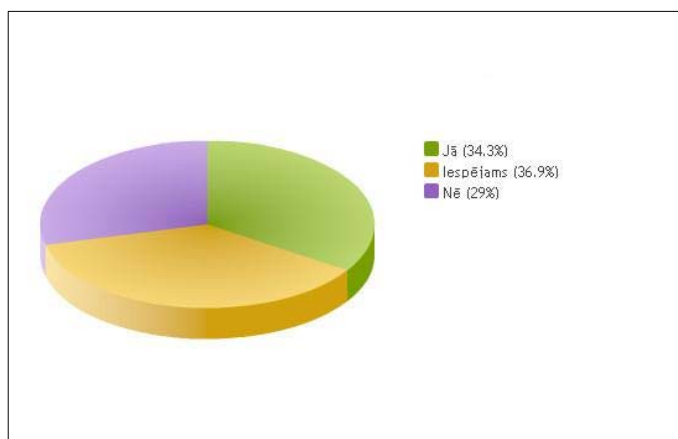
7.14. attēls. Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju darba apstākļu un samaksas vērtējums (izstrādājis autors)

Šie dati, pēc autora domām, ir interpretējami sekojoši: lielākā daļa jeb puse norāda, ka ārzemēs nopelnītais tiek iztērēts savai iztikai un ikdienas vajadzībām. Savukārt daļa min, ka nopelnītais tiek apmaksātas kredīta saistības vai arī iekrāt kādu naudas summa, lai tuvākā vai tālākā nākotnē spētu iegādāties savu patstāvīgu mājokli.

7.15. attēls. Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju darba apstākļu un samaksas vērtējums (izstrādājis autors)

Tā kā iepriekš minēju, ka vairākums Ogres novada iedzīvotājiem, kas devušies peļņa ārzemēs ir bijuši gados jauni cilvēki, attiecīgi var vilkt paralēles ar to nodarbošanos vai profesiju. Lielāko tiesu tie ir bijuši iedzīvotāji ar vidējo vispārējo vai arī ar vidējo profesionālo izglītību, kuras bija vai kļuva mazāk pieprasītas Latvijas tirgū: namdaris, galdnieks, flīzētājs, santehniķis, pasta darbinieki, celtniecībā nodarbinātie, sekretāres un citas. Jāpiezīmē, ka samazinoties apgrozījumam un pieprasījumam, daudzu nozaru pārstāvji bija spiesti samazināt nodarbināto skaitu.

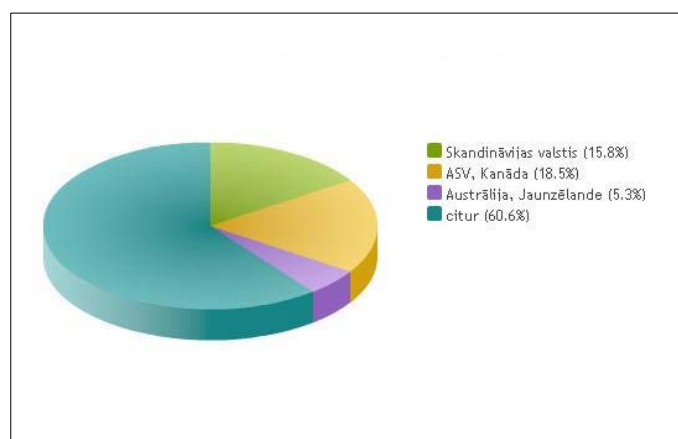

7.16. attēls. **Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju iespējas atgriezties Latvijā** (izstrādājis autors)

Uz jautājumu, vai jūs apdomājat iespēju atgriezties Latvijā, lielākā daļa, no aptaujātajiem iedzīvotājiem minēja, ka, neskatoties uz ekonomisko situāciju valstī, viņi tomēr apsver domu atgriezties Latvijā un ir devušies uz ārzemēm tikai uz noteiktu laiku.

Par iespējām atgriezties Latvijā, atbildes tika sadalītas apmēram vienlīdzīgi, tādējādi nepastāvot konkrētai vai atsevišķai nostājai aptaujāto vidū. Uz iespējamām atbildēm „jā”, „iespējams” un „nē” tika atbildēts apmēram ap 33% no respondentiem.

Kā vienu no galvenajiem iemesliem, pēc kā ilgojas iedzīvotāji ir apmierinošs atalgojums un, protams, nodrošinājums pēc darba vietām. Liela daļa iedzīvotāju uzskata par būtisku iemeslu arī sociālās garantijas, izaugsmes iespējas un labus darba apstākļus, kā tas ir jau iepriekš secināts vairākos migrācijas pētījumos .

7.16. attēls. **Aptaujāto Ogres novada iedzīvotāju iespējamie pārceļošanas virzieni** (izstrādājis autors)

Lai arī Lielbritānijas presē diskutabls un debašu vērts jautājums ir par iespējamiem darba meklējumiem ārpus Apvienotās Karalistes robežām, acīmredzami esošais jautājums par darba meklējumiem Kanādas vai Austrālijas virzienā, ieceļojošo Latvijas iedzīvotāju vidū nav bijis īpaši aktuāls un tādējādi vairākums jūtas droši, un apmierināti ar pastāvošo kārtību, tādējādi, ja gadījumā notiktu kāds nelabvēlīgs pavērsiens, dzīvesvieta un darbavieta iespējams tiktu mainīta valsts teritorijā.

SECINĀJUMI

Jāsecina, ka darbaspēka pieprasījums vairs nepārsniedz piedāvājumu, ne tikai kādā konkrētā vai atsevišķas pašvaldības teritorijā, bet problēma skar valsts līmenī. Nav vairs pilnas nodarbinātības situācijas, kāda bija vērojama strauji augošās ekonomikas apstākļos, kad ir nodarbināti visi, kas ir spējīgi un vēlas strādāt. Saspringtais darba tirgus ir atslābis, un darba ņēmēji vairs nav situācijas noteicēji. Darba devējiem ir iespējas izvēlēties un atlasīt piemērotākos un produktīvākos darbiniekus par atlīdzību, kas ir pieejama un kas salīdzināma ar darbinieku produktivitāti. Bet zemāk kvalificētie darbinieki ir kļuvuši nevajadzīgi, tātad bezdarbnieku rindas papildina ar darbaspēku, kas ir ar zemākām prasmēm, vai ko nodarbināt ir vairāk vai mazāk sarežģītāk. Rezultātā ārpus darba paliek sociāli mazāk aizsargātās cilvēku grupas — jaunieši bez darba pieredzes, iedzīvotāju, kas tuvojas pensionēšanas vecumam un arīdzan sievietes pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, kā arī cilvēki ar zemāku izglītības līmeni, tādējādi atgriežoties tur, kur mēs bijām pirms 10 gadiem.

Ogres novada izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums, neskaitāmas priekšrocības un veiksmīgas ekonomiskās attīstības faktori, nespēj pasargāt pašvaldību no pēdējo gadu sērgas – bezdarba. Cieša tuvība un atkarība no galvaspilsētas veicina pretējo procesu. Novada iedzīvotāji, kuri bija nodarbināti Rīgā, ir kļuvuši par bezdarbniekiem. Pieejamas brīvās darba vakances Ogres novada teritorijā nespēj apmierināt visus strādāt gribētājus. Kā paši iedzīvotāji norāda, tad arī jaunas darbavietas netiek radītas. Dažus gadus atpakaļ tika Ogres pilsētas teritorijā tikai izveidots industriāls parks ar grandioziem nākotnes plāniem, paplašinot savu ražošanu un apjomu teju katru mēnesi. Tomēr palielinoties ekonomiskai nestabilitātei un atbalsta trūķumam, daļa uzņēmēju vienkārši bija spiesti aizvērt uzņēmumus un atlaist darbiniekus.

Palielinoties bezdarbnieku skaitam, neapmierināto ar notiekošo situāciju pašvaldībā, pieaug iedzīvotāju skaits, kas pieļauj un apsver domu doties uz ārzemēm. Ir būtiska nianse, ja tiek salīdzināta situācija ar iepriekšējos gados veiktajiem pētījumiem valstī un autora veikto pētījumu, ka 2004. un 2005. gadā no valsts (arī Ogres novadā) aizbrauca darbaspēks, kas strādāja mazkvalificētus un vienkāršus darbus, tad tagad gan valsts kopumā, gan pašvaldība var nākties šķirties no augsti

kvalificēties speciālistiem. Turklāt pieprasījums pēc augsti kvalificēta darbaspēka joprojām ir daudzās valstīs. Iepriekšējos gados iedzīvotāji devās vienatnē un labāka darba meklējumos, taču tagad iezīmējās tendence, ka iedzīvotāji uz ārzemēm vairs nedodas vienatnē vai kādu noteiktu galamērķi. Cilvēki brauc projām grupās ar paziņām, draugiem vai dzīvesbiedriem, dodas pie tiem, kas jau ir nostabilizējušies un ir pieņēmuši ārzemēs kā savas mājas.

Arī atbildīgie dienesti kļūst bezspēcīgi un nespēj palīdzēt cilvēkiem, kuri ir kļuvuši par bezdarbniekiem. Aizvien biežāk par bezdarbniekiem tiek reģistrēti iedzīvotāji ar augstāko izglītību un diezin vai izstrādās apmācības programmas un kursi būs aktuāli un spēs veicināt cilvēku iekļaušanos darba tirgū. Pētījums parāda, ka iedzīvotāji reti iesaistās nodarbinātības veicinošos un kvalifikācijas celšanas pasākumos un jo retāk pēc to pabeigšanas sanāk atgriezties darba tirgū.

Ja iepriekšējos gados tipiskās valstis, uz kurām devās iedzīvotāji, bija Īrija un Lielbritānija, tad šobrīd cilvēki mēģina iedzīvoties Skandināvijas valstīs, Dānijā, Nīderlandē, Vācijā, Spānijā. Pievēršoties Lielbritānijas gadījumam, atklājas, ka liela daļa ogrēniešu iedzīvotāji ir iedzīvojušies pilsētā kā Peterborough. Pilsēta, kas atrodas 133 km no Londonas ziemeļu virzienā, jokojot ir kļuvusi par „mazo” Ogri, jo kā paši ogrēnieši norāda, ka uz katra stūra ir sastopama kāda pazīstama seja.

Pētījums parāda, ka daļa no izbraukušajiem Ogres novada iedzīvotājiem ir izbraukuši agrāk un ir uzskatāmi „pionieriem”, toties trīs reizes vairāk izceļoja pēdējo 2 gadu laikā, tas vien nozīmē, ka sākoties un pieaugot ekonomiskajai nestabilitātei proporcionāli pieauga izbraukušo skaits, tādējādi saglabājoties ekonomiskajai recesijai, iespējams turpināsies iedzīvotāju izbraukšana no pašvaldības teritorijas.

Interesants fakts ir tāds, ka ārzemēs dzīvojošies ogrēnieši biežāk iesaistās apmācības vai sevis pilnveidošanas kursos, kuri noteikti viņiem spēj palīdzēt un atvieglo iekļaušanos svešā tirgū, taču pretēja situācija ir pašvaldības kontekstā. Iedzīvotāji iesaistās vai arī tiek retāk iesaistīti attiecīgajos pasākumos un pilnībā likumsakarīga situācija, ka cilvēks paliek tādā pašā statusā ar kādu viņš ir atnācis attiecīgajā dienestā.

Kopumā vērtējot situāciju Ogres novadā, jāšaubās vai pastāv kāds noteikts instruments vai attīstības programma, kas spētu atrisināt gan bezdarbu, gan nodarbinātības problēmu un attiecīgi to sekas – izbraukšanu no pašvaldības teritorijas, jo esošā problēma neskar tikai Ogres novadu. Vienviet mazāk, citviet vairāk taču bezdarbs ir pieaudzis visur un tādējādi šis jautājums ir jārisina plašākos mērogos,

ņemot vērā katra novada specifiku. Ir jāatbalsta uzņēmēji, lai tie paplašina ražošanu un rada brīvās darbavietas, attiecīgi pieaugtu nodarbināto skaits un nodokļu maksātāju. Būtība vispirms ir jārada augsne un tad arī būs augļi.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

- Anča, G., Barisa, L., Cimdiņš, P., 2002. *Tautas attīstība*. Rīga, Jumava.
- Bikse, V., 1998. *Makroekonomikas pamati: Teorijas problēmas politika*. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds.
- Bikse, V., 2003. *Makroekonomika*. Rīga, Izglītības solī.
- Gods, U., 2002. *Makroekonomika*. Rīga, Biznesa augstskolas „Turība” izdevniecība.
- Goša, Z., 1996. *Sociālo procesu analīze*. Rīga, LU akadēmiskais apgāds
- Kristapsone, S., 2002. Migrācijas procesi. *Sociālā pedagogija*. (3)
- Krišjāne Z., Bauls A., Bērziņš M., Brants M., Cunska Z., Eglīte P., Gņedovska I., Ivbulis B., Kaņņejeva G., Kristaps G., Krūzmētra Ž., Kūle L., Lulle A., Marga Markausa I., Niklass M., Pavlina I., Titova N., Vanaga S., Vilciņš A., Bronislava Zariņa I. *Darbspēka ģeogrāfiskā mobilitāte*. 2007. LR LM : Rīga.
- Kumerdanka, A., 2007. *Biznesa ekonomikas pamati*. Rīga, Biznesa augstskolas „Turība” izdevniecība.
- Kuzmins, A., 1996. *Ogres novads*. Rīga, Mācību grāmata.
- Libermanis, G., 2006. *Makroekonomika*. Rīga, Kamene.
- Meadows, H. D., Randers, J., Meadows, L.D., 2004. *Limits to Growth: The 30-Year Update*. Chelsea Green Publishing Company.
- Stanlake, G.F., 1988. *Starting Economics*. Longman (Pearson Limited Education).
- Vilne, D., Birzniece, J., 1999. *Ekonomika*. Rīga, Raka.

Interneta resursi

LR Centrālās Statistikas Pārvaldes (LR CSP) datubāzes (skatīta 10.05.2010)
<http://www.csb.gov.lv/csp/content/?cat=355>

PIELIKUMS

1.pielikums

Anketas paraugs

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte
Cilvēka ģeogrāfijas katedra
Alberta iela 10, Rīga, LV 1010, tālr. 67336373

Aptaujas anketa par darba meklējumiem ārzemēs

1. Kādā valstī Jūs strādājat pašlaik?

1 Īrijā	5 Norvēģijā
2 Lielbritānijā	6 Somijā
3 Vācijā	7 citā
4 Zviedrijā	

2. Kāpēc izvēlējāties tieši šo valsti?

1 iespēja nopelnīt vairāk	5 ģimenes apstākļu dēļ
2 lielākas karjeras izaugsmes iespējas	6 tur dzīvo mani paziņas, radi
3 tur man piedāvāja darbu specialitātē	7 iepriekš jau tur biju
4 pārvaldu turienes valodu	8 cits

3. Cik dažādās ārvalstīs Jūs esat strādājis kopumā?

1 vienā	3 trijās
2 divās	4 četrās un vairāk

4. Cik ilgi esat prom no Latvijas?

1 no 0 līdz 6 mēnešiem	4 no 2 gadiem līdz 3 gadiem
2 no 6 mēnešiem līdz gadam	5 no 3 gadiem līdz 4 gadiem
3 no gada līdz 2 gadiem	6 vairāk par 4 gadiem

- 1 **5. Kāpēc izlēmāt doties uz ārvalstīm?** (lūdzu, atzīmējiet, jūsu prāt, svarīgāko iemeslu)
- iekrāt noteiktam nolūkam
 - pelnīt iztikai pietiekamu algu
 - iepazīt pasauli
 - pārbaudīt savas spējas, uzņēmību
 - apgūt valodu
 - pievienoties ģimenei

6. Kādā(s) profesijā(s) Jūs strādājat? (lūdzu, uzrakstiet nodarbošanos)

7. Vai Jūs strādājat atbilstošu darbu savai profesijai/izglītībai?

- Jā
- Nē

8. Vai, strādājot ārzemēs, esiet apguvis kādu specialitāti/apmeklējis kursus? (lūdzu, uzrakstiet kursus/profesiju)

- jā, _____
- nē

9. Kas sagādāja vislielākās grūtības pēc ierašanās? (atzīmējiet 1 atbildi)

1 nepietiekamā valodas prasme	4 maz informācijas par darba tiesībām šeit
2 neierasti smags fiziskais darbs	5 darba noteikumu neatbilstība solītajam
3 garās darba stundas, arī bez brīvdienām	

12. Vai Jūs apmierina darbs ārvalstīs?

- 1 apmierina gan darba samaksa, gan darba apstākļi
- 2 apmierina darba samaksa, bet neapmierina darba apstākļi
- 3 apmierina darba apstākļi, bet neapmierina darba samaksa
- 4 neapmierina gan darba samaksa, gan darba apstākļi

13. Kāds ir domāts ārvalstīs nopelnītā izlietojums?

1 savai iztikai	5 iegūt sākumkapitālu savam uzņēmumam
2 atmaksāt kredītu	6 apmaksāt savas studijas
3 iegādāties dzīvokli/māju	7 ceļojumam
4 sapeļnīt automašīnai	

14. Kāda bija Jūsu pēdējā nodarbošanās pirms izbraukšanas? (lūdzu, uzrakstiet nodarbošanos/profesiju)

15. Kāpēc Jūs nevarējāt atrast darbu Latvijā?

1 vecums	4 veselības stāvoklis
2 nepietiekamas latviešu valodas zināšanas	5 dzimums
3 nepietiekamas svešvalodas zināšanas	6 nav atbilstošas kvalifikācijas
	7 nav darba vietas

14. Vai Jūs domājat atgriezties Latvijā?

1 jā	2 iespējams	3 nē

15. Pēc cik ilga laika Jūs domājat atgriezties Latvijā?

1 līdz 6 mēnešiem	3 no 1 līdz 2 gadiem
2 no 6 mēnešiem līdz 1 gadam	4 pēc 2 un ilgāk gadiem

16. Ja plānojat atgriezties uz dzīvi Latvijā uz kuriem jūs pārceltos dzīvot?

- 1 Ogres novads
- 2 Ogres rajons
- 3 Rīga
- 4 citviet Latvijā

17. Vai plānot pārcelties uz citu vietu valstī? Uz kuriem?

- 1 Skandināvijas valstis
- 2 citas Eiropas valstis
- 3 ASV, Kanāda
- 4 Austrālija, Jaunzēlande
- 5 neplānoju

18. Kuri no zemāk minētajiem iemesliem būtu svarīgākie, kas veicinātu Jūsu atgriešanos Latvijā?

1 nodrošinājums ar darba vietām	5 labi darba apstākļi
2 apmierinošs atalgojums	6 nevarēja atrast darbu savā profesijā
3 sociālās garantijas	7 cits _____
4 izaugsmes iespējas	

19. Dzimums

1 vīrietis	2 sieviete

20. Vecums

1 15 – 19	5 35 – 39	9 55 – 59
2 20 – 24	6 40 – 44	10 60 – 64
3 25 – 29	7 45 – 49	
4 30 – 34	8 50 – 54	

21. Izglītība

- 1 augstākā
- 2 vidējā profesionālā

- 3 vidējā vispārējā
- 4 pamata

22. Tautība

- 1 latviešu
- 2 krievu
- 3 ukraiņu

- 4 baltkrievu
- 5 lietuviešu

Aptaujas anketa

Aptaujas anketa par darba iespējām Ogres novadā

1. Vai Jūs pašlaik strādājat?

1	jā, strādāju pastāvīgu darbu	3	nē, nestrādāju
2	jā, strādā pagaidu darbu		

2. Kādā sektorā Jūs strādājat (-jāt)?

1	valsts sektorā	3	gan valsts, gan privātajā sektorā
2	privātajā sektorā		

3. Kādā darbības sfērā (nozarē) Jūs strādājat (-jāt)?

1	lauksaimniecībā	6	viesnīcu, restorānu sfērā
2	mežsaimniecībā	7	transporta, sakaru, noliktavu sfērā
3	rūpniecībā	8	informāciju tehnoloģiju sfērā
4	būvniecībā	9	finanšu starpniecības sfērā
5	tirdzniecībā (vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā)		

4. Vai Jūs strādājat (-jāt) savai kvalifikācijai atbilstošu darbu?

1	Jā, darbs precīzi atbilst (-da) manai kvalifikācijai
2	Jā, darbs daudz maz atbilst (-da) manai kvalifikācijai
3	Nē, mans darbs patiesībā prasa (-tja) augstāku kvalifikāciju
4	Nē, manam darbam tik augsta kvalifikācija nav (nebija) nepieciešama

5. Kāda ir Jūsu pašreizējā nodarbošanās?

6. Kādas pašvaldības teritorijā Jūs pašlaik strādājat (-jāt)? (lūdzu, norādiet pašvaldību)

1	Ogres	3	cita _____
2	Rīgas		

7. Lūdzu, miniet galvenos iemeslus, kāpēc strādājat (-jāt) citas pašvaldības teritorijā?

1	savas pašvaldības teritorijā nevaru (-ēju) atrast darbu	3	citur darbs ir (bija) labāk apmaksāts
2	savas pašvaldības teritorijā nevaru (-ēju) atrast darbu specialitātē	4	pēc manis ir (bija) pieprasījums kā pēc laba speciālista
		5	cits iemesls (lūdzu, norādiet) _____

8. Vai Jūs vēlētos tuvākā gada laikā doties strādāt ārvalstī? (tas nozīmētu vienlaikus arī dzīvošanu šai valstī)

1	jā	3	drīzāk nē
2	drīzāk jā	4	nē

9. Uz kādām valstīm Jūs visdrīzāk būtu gatavs doties strādāt? (atzīmējiet visas)

10. Kāpēc Jūs visdrīzāk izvēlētos tieši šīs valstis?

1	iespēja nopelnīt vairāk nekā citur
2	lielākas karjeras un izaugsmes iespējas nekā citur
3	labākie darba apstākļi nekā citur
4	pārvaldu turienes valodu
5	tur dzīvo mani paziņas, radi
6	iepriekš jau esmu tur bijis
7	cits variants (lūdzu, norādiet) _____

11. Uz kādu laiku Jūs visdrīzāk varētu doties strādāt uz ārvalstīm?

1	līdz 3 mēnešiem	5	ilgāk par 3 gadiem, bet ne uz visu laiku
2	no 3 mēnešiem līdz 1 gadam	6	uz visiem laikiem
3	uz 1 – 2 gadiem	7	grūti pateikt
4	uz 2 – 3 gadiem		

12. Vai esiet bijis bez darba pēdējo 6 mēnešu laikā?

- 1 jā 2 nē

13. Cik ilgu laiku Jūs esat bez darba?

- 1 līdz 3 mēnešiem 3 no 6 mēnešiem līdz 1 gadam
2 no 3 mēnešiem līdz 6 mēnešiem 4 ilgāk par 1 gadu

14. Kāds ir iemesls tam, ka zaudējāt darbu?

- 1 vecums 6 štata samazināšana
2 nepietiekamas latviešu valodas zināšanas 7 uzņēmuma bankrots
3 svešvalodas prasmes trūkums 8 pēc paša vēlēšanās
4 veselības stāvoklis 9 nav atbilstošas kvalifikācijas
5 dzimums 10 cits _____

15. Kāpēc Jūs nevarat atrast darbu?

- 1 pirms pensijas vecums 5 dzimums
2 latviešu valodas prasmes trūkums 6 nav atbilstošas kvalifikācijas
3 svešvalodas prasmes trūkums 7 nav darba vietas
4 veselības stāvoklis 8 cits _____

16. Kā Jūs vērtējat Ogres novada un tā apkaimes darba iespējas?

- 1 pozitīvi, bet nav pieejamas brīvas vakances manai profesijai/kvalifikācijai
2 pozitīvi, bet ir pieejamas vakances citai profesijai/kvalifikācijai
3 negatīvi, jo nav pieejamas brīvas vakances manai profesijai/kvalifikācijai
4 negatīvi, jo ir pieejamas vakances citai profesijai/kvalifikācijai
5 negatīvi, jo netiek radītas jaunas darba vietas

17. Vai esat izmantojis Nodarbinātības valsts aģentūras piedāvātos kursus vai apmācības programmas? (lūdzu, norādiet kursus)

- 1 jā, _____
2 nē

18. Vai Nodarbinātības valsts aģentūras piedāvātie kursi un apmācības programmas ir palīdzējuši atrast darbu?

- 1 jā 2 daļēji 3 nē

19. Dzimums

- 1 vīrietis 2 sieviete

20. Vecums

- 4 15 – 19 8 35 – 39 12 55 – 59
5 20 – 24 9 40 – 44 13 60 – 64
6 25 – 29 10 45 – 49
7 30 – 34 11 50 – 54

21. Dzīvesvieta (lūdzu, norādiet pašvaldību)

22. Izglītība

- 1 augstākā 3 vidējā vispārējā
2 vidējā profesionālā 4 pamata

23. Tautība

- 1 latviešu 4 baltkrievu
2 krievu 5 lietuviešu
3 ukraiņu

Paldies par atsaucību!

Aptaujas anketa

Опрос по трудовой занятости в Огре

1. Работаете ли Вы в данный момент?

1	да, работаю постоянно	3	нет, не работаю
2	да, работаю временно		

2. В каком секторе Вы работаете (-ли)?

1	государственный сектор	3	в обоих
2	частный сектор		

3. В какой отрасли Вы работаете (-ли)?

1	сельское хозяйство	6	гостиницы, рестораны
2	лесное хозяйство	7	транспорт, связи
3	промышленность	8	информационные технологии (IT)
4	строительство	9	финансы, банки
5	торговля		

4. Работаете (-ли) Вы соответственно своей профессии?

1	да, работа полностью соответствует (-вовала) моей профессии
2	да, работа более менее соответствует (-вовала) моей профессии
3	нет, моя работа требует (-овала) квалификацию выше
4	нет, моя работа не требует (-овала) квалификацию выше

5. Чем Вы занимаетесь в данный момент?

6. В каком самоуправлении Вы работаете (-ли)?

1	Огре	3	другой вариант _____
2	Рига		

7. Почему Вы работаете (-ли) в другом самоуправлении?

1	не мог (-у) найти работу в своем самоуправлении
2	не мог (-у) найти работу по профессии в своем самоуправлении
3	в другом самоуправлении платят больше
4	я нуждаюсь как хороший специалист
5	другой вариант _____

8. Какой вид транспорта Вы используете (-ли) по дороге на работу?

1	пригородный автобус	5	мотоцикл
2	электричка	6	иду пешком
3	автомобиль	7	другой вариант _____
4	велосипед		

9. Обдумали ли Вы вариант в течении ближайшего года ехать зарабатывать за границу?

1	да	3	скорее всего нет
2	скорее всего да	4	нет

10. Какие страны Вы бы предпочтали ехать зарабатывать в первую очередь?

11. Почему Вы бы выбрали именно эти страны?

1	возможность заработать больше	4	владею языком
2	карьерный рост	5	там живут родственники, семья
3	условия работы лучше	6	уже работал там
		7	_____

12. На какое время Вы бы были готовы уехать зарабатывать?

1	не дольше 3 месяцев	5	дольше 2 лет, но не навсегда
2	от 3 – 6 месяцев	6	навсегда
3	от 6 мес. до 1 года	7	трудно сказать
4	от 1 – 2 лет		

13. Были ли Вы безработным в течении последних 6 месяцев?

1	да	2	нет

14. Как долго Вы без работы?

1	не дольше 3 месяцев	3	от 6 мес. до 1 года
2	от 3 до 6 месяцев	4	дольше 1 года

15. Почему Вы остались без работы??

1	возраст	6	сокращение
2	недостаток знаний лат.языка	7	банкрот предприятия
3	недостаток знаний
иноязычного	8	по собственному желанию
4	состояние здоровья	9	нету соответственной
квалификации
5	пол	10	_____

16. Что препятствует Вам найти работу?

1	возраст	5	пол
2	недостаток знаний лат.языка	6	нету соответственной
квалификации
3	недостаток знаний
иноязычного	7	нету рабочих мест
4	состояние здоровья	8	_____

17. Как вы оцениваете трудовую занятность в Огре?

- 1 позитивно, но нету свободных вакансий по моей профессии/квалификации
- 2 позитивно, доступны свободные вакансии по другим профессиям/квалификациям
- 3 негативно, так как не доступны вакансии по моей профессии/квалификации
- 4 негативно, так как доступны свободные вакансии по другим профессиям/квалификациям
- 5 негативно, так как нне поивляются новые рабочие места

18. Посещали ли Вы курсы обучения Госагенства занятости ? (пожалкуйста, укажите курсы)

- 1 да, _____
- 2 нет

19. Посодействовали ли курсы, обучение найти работу?

1	да	2	частично	3	нет

20. Пол

1	мужской	2	женский

21. Возраст

1	15 – 19	5	35 – 39	9	55 – 59
2	20 – 24	6	40 – 44	10	60 – 64
3	25 – 29	7	45 – 49		
4	30 – 34	8	50 – 54		

22. Местожителство (город, посёлок)

23. Образование

1	высшее	3	среднее общее
2	среднее профессиональное	4	основное

23. Национальность

- 1 Латыш (-ка)
- 2 русский (-ая)
- 3 украинец (-ка)
- 4 белорус (-ка)
- 5 литовец (-ка)

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „Bezdarbs un migrācija Ogres novadā” izstrādāts LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Alnis Kosorotovs

paraksts

datums

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Zinātniskais vadītājs: Dr.geogr. Zaiga Krišjāne

paraksts

datums

Recenzents: LU ĢZZF doktorante Aija Lulle

Darbs iesniegts Cilvēka ģeogrāfijas katedras lietvedībā

Nodaļas lietvede

paraksts

datums

Noslēguma darba aizstāvēšanas rezultāti:

Bakalaura darbs aizstāvēts bakalaura akadēmisko studiju gala pārbaudījumu komisijas sēdē.

.....

protokola nr.

vērtējums

gads, datums, mēnesis

Sekretārs

paraksts

datums